

ความสำเร็จและอุปสรรคของสหประชาชาติ

บทบาทของสหประชาชาติในการลดและควบคุมอาวุธ เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเห็นสอดคล้องกันของบรรดารัฐสมาชิกทั้งหลายของสหประชาชาติ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศโลกที่สามว่าหากสามารถลดหรือจำกัดอาวุธร้ายแรงลงได้ ความโหดร้ายของสงครามก็จะลดลง และหนทางที่จะไปสู่สันติภาพก็จะมีมากขึ้น การลดและควบคุมอาวุธก็เป็นวิธีทางที่สำคัญในการส่งเสริมสันติภาพระหว่างประเทศ แต่อย่างไรก็ดี บทบาทดังกล่าวของสหประชาชาติได้สร้างความรู้สึกลำบากใจแก่ประเทศอภิมหาอำนาจอย่างมาก เพราะถึงแม้จะเป็นบทบาทที่น่าสรรเสริญ แต่ก็ยังเป็นบทบาทที่จำกัดพลังอำนาจทั้งทางทหาร ทางการเมือง และทางเศรษฐกิจของประเทศอภิมหาอำนาจ ซึ่งขัดกับความมุ่งประสงค์ของอภิมหาอำนาจที่ต้องการขยายอิทธิพลทางทหาร ทางการเมือง และเศรษฐกิจออกไปทั่วโลก

แต่อย่างไรก็ดี ด้วยความกลัวถึงความร้ายแรงของอาวุธสมัยใหม่ที่สามารถทำลายประเทศอภิมหาอำนาจได้ในเวลาอันสั้น ก็ทำให้ประเทศอภิมหาอำนาจหันมาสนใจในเรื่องการลดและควบคุมอาวุธในระดับหนึ่ง

การวิเคราะห์ในบทนี้จะวิเคราะห์ถึงความสำเร็จและอุปสรรคของสหประชาชาติ โดยพิจารณาจากการให้ความร่วมมือของประเทศอภิมหาอำนาจ มหาอำนาจอื่น ๆ และกลุ่มประเทศโลกที่สาม กับสหประชาชาติ ทั้งนี้จะวิเคราะห์เป็นกรณี ๆ ไป ดังต่อไปนี้

3.1 การห้ามติดตั้งอาวุธนิวเคลียร์ใต้ทะเล

ในทศวรรษที่ 1960 ได้มีความสนใจเกี่ยวกับศักยภาพทางเศรษฐกิจของท้องทะเล พื้นที่มหาสมุทรและใต้ผิวดิน ได้ท้องมหาสมุทรขึ้น จนได้มีการตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อศึกษาการใช้ท้องทะเลและพื้นที่มหาสมุทร ภายใต้ขอบเขตอำนาจอธิปไตยแห่งชาติขึ้น เพื่อศึกษาและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศในการใช้ประโยชน์ รักษาและการใช้ท้องทะเลในทางสันติ ¹

ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นคณะกรรมการเพื่อการศึกษาการใช้ท้องทะเลและพื้นมหาสมุทรภายใต้
ขอบเขตอำนาจอธิปไตยแห่งชาติขึ้น และมีหน้าที่เช่นเดิม¹

ความสนใจดังกล่าว ได้เบี่ยงเบนมาสู่การลดและควบคุมอาวุธครั้งแรกในคณะกรรมการ
สืบแปดชาติในปี ค.ศ. 1968 โดยสหภาพโซเวียตซึ่งได้แถลงว่า ผลประโยชน์ในการกำกวดการ
แข่งขันทางอาวุธควรดำเนินการโดยการป้องกันการขยายการใช้การทหารในลักษณะของกิจกรรม
ใหม่ดังกรณีของสนธิสัญญาแอนตาร์กติก และสนธิสัญญาว่าด้วยหลักการควบคุมการใช้อวกาศ
ภายนอก² ซึ่งสหรัฐฯได้ตอบตกลงทันที โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อห้ามใช้สภาวะแวดล้อมแบบใหม่
เพื่อติดอาวุธร้ายแรง³

แต่แนวความคิดของทั้งสองประเทศในด้านนี้แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ สหภาพโซเวียต
สนับสนุนหลักการปลอดทหารโดยสมบูรณ์ในท้องทะเล ในขณะที่สหรัฐฯสนใจการทำความตกลงเพื่อ
ป้องกันการติดตั้งอาวุธทำลายล้างร้ายแรงในท้องทะเลเท่านั้น⁴ นอกจากนี้สหรัฐฯยังได้ชี้แจง
ว่า การห้ามอาวุธตามแบบในท้องทะเลนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติ เพราะไม่สามารถ
จะตรวจสอบได้ เนื่องจากสภาวะแวดล้อมในท้องทะเลเป็นตัวจำกัด⁵

หลังจากการหารือกันนอกขอบข่ายของสหประชาชาติแล้ว สหรัฐฯและสหภาพโซเวียต
ก็ได้ร่วมกันเสนอร่างสนธิสัญญาห้ามติดตั้งอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธทำลายล้างร้ายแรงอื่น ๆ
บริเวณท้องทะเล และผิวพื้นมหาสมุทรและใต้พื้นผิวดินดังกล่าว ต่อคณะกรรมการ 18 ชาติ ในปี
ค.ศ. 1969

1
Resolution 2467 (XXIII) on 23 December 1968.

2
The UN and Disarmament 1945-1970, p.180.

3
Official Records of the Disarmament Commission, Supplement
for 1967 and 1968, Document DC/231, annex 1. ENDC/228.

4
The UN and Disarmament 1945-1970, p.181.

5
Document DC/232, annex C, ENDC/239.

หลังจากการแก้ไขร่างสนธิสัญญาดังกล่าวเล็กน้อยในคณะกรรมการสืบทอดชาติและ
: ในสมัยชาแล้ว ร่างสนธิสัญญานั้นก็ถูกเสนอเข้ารับการรับรองในสมัยชาในปี ค.ศ. 1970 และ
ได้รับการยอมรับอย่างท่วมท้น¹ ข้อที่น่าสังเกต คือ แม้ประเทศโลกที่สามจะเห็นด้วยและ
สนับสนุน แต่ก็ไม่มีบทบาทในการเสนอความเห็นและแก้ไขมากนัก คงปล่อยให้เป็นเรื่องของ
สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจเป็นเพราะประเทศโลกที่สามยังไม่มีสมรรถนะ
พอเพียงในระยะนั้น

ในปัจจุบัน สนธิสัญญานี้ได้รับการปฏิบัติตามจากประเทศส่วนใหญ่ในโลก โดย
ยังไม่ปรากฏการฝ่าฝืนแต่ประการใด จึงนับว่าเป็นความสำเร็จของสหประชาชาติประการหนึ่ง

3.2 การประกาศทศวรรษแห่งการลดอาวุธ

ในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 24 ในปี ค.ศ. 1969 เลขานุการสหประชาชาติได้เสนอ
ให้มีการประกาศว่า ทศวรรษที่ 1970 เป็นทศวรรษแห่งการลดอาวุธ เพื่อเร่งความพยายามใน
การดำเนินงานด้านลดและจำกัดอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธตามแบบ² ประเทศโลกที่สามให้
ความสนับสนุนต่อข้อเสนอนี้อย่างมาก โดยชี้ว่า เป็นความจำเป็นเพื่อกำหนดโครงการระยะยาว
หรือยุทธศาสตร์ของการลดอาวุธในทศวรรษหน้า³ แต่สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตไม่เห็นด้วย
โดยให้เหตุผลว่า เป็นการกำหนดเวลาที่แน่นอนจนเกินไป โดยเฉพาะสหภาพโซเวียตเห็นว่า
การประกาศทศวรรษแห่งการลดอาวุธนี้ไม่เป็นการเสริมต่อวัตถุประสงค์ของการลดอาวุธเลย⁴
อย่างไรก็ดี เมื่ออิตาลี ไอร์แลนด์ และญี่ปุ่น เสนอร่างปฏิญญากำหนดให้ทศวรรษ 1970 เป็น
ทศวรรษแห่งการลดอาวุธ และประเทศโลกที่สามให้ความสนับสนุนอย่างท่วมท้น พร้อมทั้งเสนอ
แนะและช่วยแก้ไขร่างดังกล่าว สหรัฐฯได้แสดงท่าทีสนับสนุนเช่นกัน ส่วนสหภาพโซเวียตนั้น
งดออกเสียง แต่ไม่ได้แสดงการคัดค้านแต่ประการใด⁵

¹ Resolution 2660 on 7 December 1970.

² Document A/7601/Add.1.

³ The UN and Disarmament 1945-1970, p.118.

⁴ Ibid.

⁵ Resolution 2602E (XXIV) on 16 December 1969.

ภายหลังจากการประกาศปฏิญญาฯ แม้ว่าสหประชาชาติจะประสบความสำเร็จในการจัดทำสนธิสัญญาต่าง ๆ โดยเฉพาะสนธิสัญญาห้ามติดตั้งอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธทำลายล้างร้ายแรงอื่น ๆ บริเวณท้องทะเลและพิภพพื้นมหาสมุทร และได้ฟื้นฟูดินดังกล่าว ในปี ค.ศ. 1970 แต่ในการประชุมส่งเสริมวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทศวรรษแห่งการลดอาวุธปี ค.ศ. 1976 สหรัฐฯ ก็ยังคงเตือนว่า ปัญหาอื่น ๆ ยังคงไม่ได้รับการแก้ไข และชี้ว่าการลดอาวุธนิวเคลียร์จะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อดำเนินความถี่ไปกับการลดอาวุธตามแบบ¹ ในขณะที่ยุทธศาสตร์เวียดนามเห็นว่า แม้จะมีความสำเร็จบ้างแต่การแข่งขันทางอาวุธก็ยังคงมีอยู่ ทางแก้ปัญหาคือความขัดแย้งระหว่างประเทศโดยการจัดทำสนธิสัญญาระดับโลกห้ามการใช้กำลังในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณา² ส่วนประเทศโลกที่สามพยายามชี้ว่าควรล้มเลิกการแข่งขันทางอาวุธเสีย และหันมาสนับสนุนสันติภาพและความมั่นคงรวมทั้งจัดระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศเสียใหม่ โดยนำเอาวัตถุประสงค์มาสนับสนุนการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมในประเทศด้อยพัฒนา³

ในปี ค.ศ. 1979 สมัชชาได้มีการพิจารณาถึงการประกาศให้ทศวรรษที่ 1980 เป็นทศวรรษที่สองแห่งการลดอาวุธ เนื่องจากเห็นว่า มีความสำเร็จเกิดขึ้นหลายประการในทศวรรษแรก เช่น สนธิสัญญาเกี่ยวกับการลดและควบคุมด้านต่าง ๆ การประชุมสมัชชาวาระพิเศษว่าด้วยการลดอาวุธครั้งที่ 1 ซึ่งได้จัดทำเอกสารสุดท้ายขึ้น เป็นต้น ทั้งนี้โดยความริเริ่มของประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งเห็นว่าการแข่งขันทางอาวุธได้ก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล⁴ แต่สหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตต่างก็ไม่ได้แสดงความวิตกเห็นในเรื่องนี้แต่ประการใด

1. The UN Disarmament Yearbook 1976, p.19-20.

2. Ibid., p.20-21.

3. Officials Records of the General Assembly, 31st Sesstion,

First Committee (A/C.1/31/PV.20-52) and Resolution 31/68 on 10 December 1976.

4. The UN Disarmament Yearbook 1979, p.73.

ในปี ค.ศ. 1980 เมื่ออินเดียได้เสนอร่างปฏิญญากำหนดให้ทศวรรษ 1980 เป็นทศวรรษที่สองแห่งการลดอาวุธในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 35¹ นั้น ปฏิกริยาของสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตก็ได้แสดงออกถึงความสนับสนุน โดยสหภาพโซเวียตได้แสดงความเชื่อว่าปฏิญญาดังกล่าวจะเป็นการสนับสนุนให้รัฐต่าง ๆ เพิ่มความพยายามในด้านการลดอาวุธ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงท่าทีแต่เดิมของตนเอง อันอาจเนื่องมาจากความต้องการเอาใจประเทศโลกที่สามต่าง ๆ ที่ให้ความสนับสนุนการประกาศนี้ และเห็นว่าการประกาศดังกล่าวไม่ได้ทำให้ตนเสียหายแต่อย่างใด ส่วนสหรัฐฯแม้จะสนับสนุนแต่ก็เตือนว่าปฏิญญานี้มีเป้าหมายที่ค่อนข้างสูง เพราะมาตรการในการควบคุมและลดอาวุธต้องอาศัยความอดทนในการเจรจาในประเด็นต่าง ๆ ในคณะกรรมการลดอาวุธ และโดยเฉพาะระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้สหรัฐฯยังได้ยืนยันความเชื่อว่า มาตรการการตรวจสอบที่พอเพียงและมีประสิทธิภาพเท่านั้น ที่จะเป็นแก่นสำคัญเพื่อการลดและควบคุมอาวุธ² ซึ่งเป็นการยืนยันความเชื่อของตนที่มีมาแต่เดิมเท่านั้น

3.3 การห้ามใช้อาวุธตามแบบเฉพาะอย่าง

ในเรื่องนี้เดิมทีเดียวคณะกรรมการกาชาดสากล (International Committee of the Red Cross-ICRC) ได้จัดให้มีการประชุมเพื่อศึกษาถึงอาวุธที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บโดยไม่จำเป็นและมีผลที่ควบคุมไม่ได้ขึ้น ณ นครเจนีวา ในปี ค.ศ. 1973 การประชุมครั้งนั้นที่ประชุมได้มีความเห็นว่า ระเบิดเพลิงทั้งหลายซึ่งมีแนวโน้มว่าจะก่อให้เกิดการบาดเจ็บเกินกว่าเหตุ หรือมีผลอย่างไม่เลือก ควรจะห้ามใช้หรือจำกัดการใช้ลง³ และในปี ค.ศ. 1974 เป็นต้นมา การพิจารณาซึ่งสืบต่อมาจากรายงานของคณะกรรมการกาชาดสากลก็ได้ขยายกว้างขึ้นทั้งในสมัชชาและในคณะกรรมการลดอาวุธ ซึ่งประเทศโลกที่สามให้ความสนับสนุนอย่างมาก แต่สหรัฐฯและสหภาพโซเวียตกลับงดออกเสียงทุกครั้งที่มีการลงมติ เรียกร้องให้มีการห้ามใช้อาวุธตามแบบดังกล่าว โดยสหรัฐฯให้เหตุผลว่า ไม่มีเหตุผลพอเพียงที่จะแสดงว่า อาวุธที่เป็นปัญหา

1
Resolution 35/46 on 3 December 1980]

2
The UN Disarmament Yearbook 1980, pp.79-80.

3
The UN Disarmament Year book 1977, p.229.

เหล่านี้จะ เป็นสิ่งที่ไร้มนุษยธรรมต่อบุคลากรทางทหาร หรือมีผลอย่างไม่เลือกเมื่อใช้อย่าง
เหมาะสม และการจำกัดการใช้ก็เหมาะสมแต่เฉพาะกับการใช้ต่อพลเรือนเท่านั้น ในขณะที่
สหภาพโซเวียตเห็นว่า เรื่องดังกล่าวควรจะกระทำการเจรจากันในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ
การลดอาวุธเท่านั้น¹ และทั้งสองประเทศก็ได้ยืนยันความเห็นของตนมาโดยตลอดทั้งใน
คณะกรรมการลดอาวุธและในสมัชชา แต่เม็กซิโกค้านว่า งานและพัชข้อการประชุมของ
คณะกรรมการลดอาวุธมีมากมายอยู่แล้ว จึงควรที่จะจัดประชุมกันต่างหากจะสะดวกกว่า²

ในปี ค.ศ. 1978 ในการประชุมสมัชชาระยะพิเศษว่าด้วยการลดอาวุธครั้งที่ 1
ประเทศโลกที่สามได้ให้ความสนับสนุนกันอย่างกว้างขวางแต่ต่างก็แสดง เหตุผลของตนเอง
อาทิ โซมาเลียเห็นว่า อาวุธประเภทดังกล่าวเป็นอาวุธที่นำเข้ามาในแอฟริกา โดยประเทศที่
แบ่งแยกผิวและพวกล่าอาณานิคม เพื่อต่อต้านการเรียกร้อง เสรีภาพของประชาชนในแอฟริกา
และในตะวันออกกลางกลุ่มประเทศอาหรับเห็นว่า อิสรอาเอลใช้ระเบิดนาลาถัมและระเบิดสะเก็ด
แบบแตกออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ต่อเป้าหมายของพลเรือนในตะวันออกกลาง โซปรัสชี้ว่า การที่
สหรัฐามอบระเบิดนาลาถัมแก่ดูรกี เพื่อใช้ป้องกันตัวนั้น ดูรกีก็นำมาใช้เพื่อโจมตีตนในสงคราม
ปี ค.ศ. 1974³ ในขณะที่ประเทศโลกที่สามอื่น ๆ แลลงความคิดเห็นว่า ควรห้ามใช้อาวุธที่
ไร้มนุษยธรรมโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามทั้งสองแม้จะไม่แสดงความคิดเห็นใด ๆ
แต่ก็ได้ออกเสียงแสดงความสนับสนุนการจัดการประชุมสหประชาชาติ ว่าด้วยการห้ามหรือจำกัด
การใช้อาวุธตามแบบ ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างไม่อาจจะยับยั้งหรือมีผลอย่างไม่เลือก⁴
แต่สหรัฐาได้ขอสงวนสิทธิการเข้าประชุมว่าตนจำต้องพิจารณาเงื่อนไขต่าง ๆ ก่อน⁵

¹ Ibid., p.230.

² Ibid., p.233.

³ The UN Disarmament Yearbook 1978, p.350.

⁴ Final Document, para.86.

⁵ The UN Disarmament Yearbook 1978, p.357.

ในการประชุมการห้ามหรือจำกัดอาวุธตามแบบซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่าง
ไม่อาจจะยับยั้งหรือมีผลอย่างไม่เลือกของสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1979 สหภาพโซเวียตได้
แถลงยืนยันสนับสนุนการดำเนินงานของประเทศโลกที่สามและย้ำว่าตนพร้อมที่จะจำกัดหรือยกเลิก
การผลิตอาวุธทุกชนิด โดยมีพื้นฐานของการถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ ในขณะที่สหรัฐราเห็นว่าควรจะมี
การทำสนธิสัญญาจำกัดการใช้อาวุธดังกล่าวแยกเป็นประเภท ๆ ¹ อย่างไรก็ตาม หลังจาก
ได้มีการจัดประเภทอาวุธที่จะทำความตกลงกันและแสวงหาพื้นฐานร่วมกันแล้ว ก็ได้มีการตกลง
จัดการประชุมครั้งต่อไปในปี ค.ศ. 1980 ซึ่งในปีนั้นสหภาพโซเวียตได้แสดงความสนับสนุนการจัด
ทำร่างสนธิสัญญาร่วมกับประเทศโลกที่สามและประเทศเป็นกลางอื่น ๆ ส่วนสหรัฐรานั้น ได้คัดค้าน
การห้ามโจมตีที่ตั้งทางทหารในเขตของพลเรือนด้วยอาวุธเพลิงจากอากาศ แต่เมื่อโดนโจมตี
จากประเทศโลกที่สามและประเทศเป็นกลางเพราะต้องการขยายความปลอดภัยให้แก่พลเรือน
สหรัฐราจึงถอนการคัดค้านในเวลาต่อมา ² ทำให้การจัดทำสนธิสัญญาเป็นไปโดยราบรื่นและ
เสร็จสิ้นลงในปีนั้นเอง

จะเห็นได้ว่า ความสำเร็จในกรณีนี้มาจากแรงกดดันด้านมนุษยธรรม เป็นส่วนใหญ่
ที่สำคัญที่สุด คือ ประเทศที่ให้ ความสนับสนุนล้วน เป็นประเทศที่เคยได้รับและมีประสบการณ์จาก
ความโหดร้ายไร้มนุษยธรรมของอาวุธตามแบบดังกล่าวมาแล้วนั่นเอง

3.4 การตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์

แนวความคิดในการจัดตั้ง เขตปลอดนิวเคลียร์ เป็นที่กล่าวขวัญกันมากตั้งแต่ปี ค.ศ. 1956
โดยสหภาพโซเวียต เป็นผู้เสนอให้ละเว้นการติดตั้งอาวุธนิวเคลียร์ในดินแดนของ เยอรมันทั้งหมด
แต่ไม่ได้รับการยอมรับจากสหรัฐรา โดยสหรัฐราอ้างว่า สหภาพโซเวียตยังไม่ยอมประกาศสละ
การยึดครอง เยอรมัน เช่นเดียวกับประเทศสัมพันธมิตรอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัญหาทางการเมืองที่คุกรุ่นอยู่
ในระยะนั้น และยังคงมีกองกำลังและอาวุธตามแบบในดินแดน เยอรมันที่ถูกยึดครองอยู่มากมาย ³
ซึ่งเป็นเหตุผลเดียวกับที่สหรัฐราใช้ปฏิเสธแผนการราเพคท์ในปีถัดมา*

¹
Ibid., 1979, p.264.

²
Ibid, 1980, p.308.

³
The UN and Disarmament 1945-1970, p.328.

* โปรดพิจารณาทำที่ของสหรัฐราในหัวข้อ 3.7 ประกอบ.

ในปี ค.ศ. 1960 แนวความคิดนี้ได้รับการพิจารณากันอย่างกว้างขวางภายหลังจากที่ฝรั่งเศสได้ทำการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ของตนในทะเลทรายซาฮาราแล้ว โดยประเทศแอฟริกาส่วนใหญ่ซึ่งเป็นสมาชิกองค์การเอกภาพแอฟริกา (OAU) ได้ดำเนินการความพยายามเพื่อผลักดันให้มีการประกาศให้ทวีปแอฟริกาเป็นเขตปลอดนิวเคลียร์โดยเสนอร่างมติให้ประเทศสมาชิกสหประชาชาติพิจารณาสนับสนุนในเรื่องการให้ทวีปแอฟริกาเป็นเขตปลอดนิวเคลียร์¹ แต่สหรัฐอเมริกาไม่เห็นด้วยกับการเรียกร้องให้มีการพิจารณาเรื่องดังกล่าว โดยอ้างว่าจะเป็นการแทรกแซงการศึกษาทั้งหมดเกี่ยวกับการลดอาวุธ ซึ่งพยายามที่จะให้มีการลดอาวุธในทุกประเภทและทุกพื้นที่ และไม่ต้องมีการควบคุมและตรวจตราใด ๆ ในขณะที่สหภาพโซเวียตให้ความสนับสนุนเต็มที่ โดยกล่าวว่า ร่างมติดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมบรรยากาศของการเจรจาการลดอาวุธและป้องกันการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์² อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ ไม่ได้ออกเสียงคัดค้านแต่อย่างใด เมื่อมีการลงมติ ในขณะที่เดียวกันประเทศในละตินอเมริกาที่เสนอต่อสมัชชาสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1962 ให้มีมติประกาศให้ละตินอเมริกาเป็นเขตปลอดนิวเคลียร์ ซึ่งสมัชชาได้นำเรื่องนี้เข้าพิจารณาในปี ค.ศ. 1963 ตั้งแต่ระยะเวลาดังกล่าว ทศนคติของสหรัฐฯ ก็เปลี่ยนแปลงไปโดยหันมาออกเสียงสนับสนุนความพยายามในการจัดตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์ดังกล่าวทั้งในละตินอเมริกา³ และแอฟริกา⁴ ในขณะที่สหภาพโซเวียตให้ความสนับสนุนการจัดตั้งเขตดังกล่าวในแอฟริกา แต่งคออกเสียงในกรณีของละตินอเมริกา โดยอ้างว่า แม้นั้นจะเห็นด้วยกับการตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์ในส่วนต่าง ๆ ของโลก แต่ตนก็ต้องการให้สหรัฐฯ ถอนทหารออกจากเปอร์โตริโก เขตคลองปานามา รวมทั้งฐานทัพเรือในละตินอเมริกาทั้งหมดเสียก่อน⁵

1 Resolution 1652 (XVI) on 24 November 61.

2 Official Records of the General Assembly, Sixteenth Session, Plenary Meetings, 1063rd meeting.

3 Resolution 1911 (XVIII) on 27 November 1963.

4 Resolution 2933 (XX) on 3 December 1965.

5 Official Records of The General Assembly, First Committee, 1309th meeting.

สำหรับประเทศโลกที่สามนั้น ส่วนใหญ่ให้ความสนับสนุนอย่างท่วมท้นในการออกเสียงสนับสนุนการจัดตั้งเขตดังกล่าวทุกครั้ง

ในปี ค.ศ. 1967 ประเทศละตินอเมริกาได้เสนอสนธิสัญญาห้ามอาวุธนิวเคลียร์ภายในเขตภูมิภาคของตนต่อสมัชชา ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างท่วมท้นจากประเทศโลกที่สามและประเทศตะวันตก สหรัฐฯชี้ว่าสนธิสัญญานับนี้สอดคล้องกับบรรทัดฐานที่ตนวางไว้ คือ

1. ได้รับการริเริ่มจากบริเวณที่เกี่ยวข้อง
2. เขตนี้ได้รวมประเทศที่มีความสำคัญอย่างแท้จริง
3. การก่อตั้งมิได้รบกวนต่อความมั่นคงที่จำเป็น
4. มีบทบัญญัติในการตรวจสอบข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการละเมิด¹

สำหรับสหภาพโซเวียตนั้น แม้จะงดออกเสียงแต่ก็ยอมลงนามในสนธิสัญญานับนี้ แต่ก็ชี้ว่าในเขตเปอร์โตริโก และบางเขตที่สหรัฐฯยังคงฐานทัพอยู่ยังมีได้เป็นเขตปลอดนิวเคลียร์อย่างแท้จริง²

ด้านทวีปแอฟริกา ความพยายามของสหประชาชาติในการจัดตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์ในแอฟริกาประสบภาวะชะงักงันอย่างเห็นได้ชัดในปี ค.ศ. 1974 เมื่อฝรั่งเศสได้แถลงในที่ประชุมสมัชชาว่าคัดค้านการพิจารณาร่างมติของกลุ่มประเทศองค์การเอกภาพแอฟริกา (OAU) ที่เรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ เคารพในปฏิญญาว่าด้วยการกำหนดให้แอฟริกาเป็นเขตปลอดนิวเคลียร์³ โดยอ้างว่าเป็นการผนวกดินแดนในอาณัติของตนในแอฟริกาเข้าไปด้วย ในขณะที่เดียวกันก็มีข่าวว่าประเทศแอฟริกาได้ก็เริ่มมีสมรรถนะทางนิวเคลียร์ขึ้นมา⁴ และแอฟริกาได้ก็มีได้ปฏิเสธข้ออ้างดังกล่าวแต่อย่างใด การตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์ในแอฟริกาในระยะปัจจุบันจึงไม่มีความก้าวหน้าใด ๆ เลย นอกจากมติเรียกร้องให้ประเทศแอฟริกาได้เสียสละสมรรถนะทางนิวเคลียร์ของตน ซึ่งแอฟริกาได้ยังคงวางเฉยอยู่

1 Ibid., Twenty-Second Session, Agenda item 91.

2 Ibid.

3 Resolution 3261E (XXIX) on 9 December 1974.

4 The UN and Disarmament 1970-1975, p.103.

ในทวีปเอเชียได้ หลังจากที่ยินเดียสามารถทดลองระเบิดนิวเคลียร์เป็นผลสำเร็จในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1974 ในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 29 ในปีเดียวกันนั้น ปากีสถานได้เสนอให้ตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์ขึ้นในเอเชียใต้โดยชี้ว่า การที่ยินเดียสามารถทดลองระเบิดนิวเคลียร์ได้ ก็แสดงว่าสามารถพัฒนาเป็นอาวุธนิวเคลียร์ได้เช่นกัน¹ ในขณะที่อินเดียแย้งว่าคนไม่มีความต้องการที่จะพัฒนาสมรรถนะทางอาวุธนิวเคลียร์เลย หากแต่ต้องการใช้วิทยาการด้านนี้ไปในทางสันติเท่านั้น นอกจากนี้ อินเดียยังเห็นว่าเขตเอเชียใต้ไม่สามารถตั้งเป็นเขตปลอดนิวเคลียร์ได้ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งล้อมรอบไปด้วยอภิมหาอำนาจนิวเคลียร์ และประเทศที่เป็นพันธมิตรกับอภิมหาอำนาจทั้งสอง² อินเดียยังให้ความเห็นอีกด้วยว่า ในความเป็นจริงนั้น การตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์ขึ้นในเขตต่าง ๆ นั้นไม่มีความเท่าเทียมกัน เพราะมหาอำนาจนิวเคลียร์ไม่ได้สูญเสียอะไรไปเลย ในขณะที่ประเทศที่ไม่มีนิวเคลียร์มีแต่หลงคิดว่า คนจะได้รับความมั่นคงเมื่ออยู่ในเขตนี้ ซึ่งโดยแท้ที่จริงแล้วโลกทั้งโลกควรจะเป็นเขตปลอดนิวเคลียร์กันเสียทั้งหมด³

ข้อกล่าวอ้างของอินเดียไม่ใช่สิ่งไร้เหตุผล แต่การที่ยินเดียเคยสนับสนุนการตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์ทั้งในละตินอเมริกาและในแอฟริกาในอดีตนั้น แสดงให้เห็นว่า นโยบายของอินเดียได้เปลี่ยนไป เพราะหากอินเดียจะสนับสนุนการตั้งเขตดังกล่าวในเอเชียใต้จริง ๆ ก็ย่อมกระทำได้ เนื่องจากคนเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคที่มีศักยภาพในระยะนั้น ในทำนองเดียวกัน ข้อเสนอของปากีสถานก็มีลักษณะที่ไม่ได้มีความมุ่งหมายจริงจังนัก เพราะคนมีความขัดแย้งกับอินเดียอยู่ ยิ่งไปกว่านั้น ในปัจจุบันปากีสถานก็เร่งพัฒนาสมรรถนะทางนิวเคลียร์ของตนอย่างชะงัด เข้มแข็งที่ทราบกันดีอยู่แล้ว

1
Ibid., p.104.

2
Ibid.

3
The UN Disarmament Yearbook 1978, p.278.

ในตะวันออกกลาง อิหร่านได้เสนอให้ตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์ขึ้นในบริเวณนี้ ในสมัยชาปี ค.ศ. 1974 โดยมีอียิปต์ให้ความสนับสนุน ทั้งนี้เพราะมีข่าวว่าอิสราเอลเริ่มมีสมรรถนะทางนิวเคลียร์ขึ้นมาเช่นกัน โดยอิหร่านชี้ว่า การครอบครองวิทยาการทางนิวเคลียร์ของรัฐบาลต่าง ๆ เป็นการแสดงออกถึงอันตรายในการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์¹

รัฐส่วนใหญ่ให้ความสนับสนุนในหลักการนี้ รวมถึงอิสราเอลด้วย แต่อิสราเอลชี้ว่าความก้าวหน้าในการตั้งเขตดังกล่าวจะสำเร็จได้นั้นอยู่ที่การหารือกันอย่างตรงไปตรงมาระหว่างรัฐในภูมิภาค และโดยการประชุมขั้นสุดท้ายระหว่างประเทศในภูมิภาค ซึ่งเป็นคำแนะนำที่โลกอาหรับไม่สามารถจะดำเนินการได้ เพราะหากมีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างกันก็เท่ากับ เป็นการยอมรับสถานะของประเทศอิสราเอลที่อาหรับพยายามปฏิเสธกันมาโดยตลอด

นับแต่คริสต์ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา สหรัฐฯและสหภาพโซเวียตได้แสดงความสนับสนุนการจัดตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์มาโดยตลอด โดยเห็นว่า เป็นหนทางเพื่อป้องกันการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ทางหนึ่ง และเป็นการขยายความมั่นคงของรัฐ โดยการทำให้อาวุธนิวเคลียร์เหล่านั้นขาดหายไปจากส่วนต่าง ๆ ของโลก²

ในปี ค.ศ. 1976 สหประชาชาติได้ระบุเงื่อนไขของการตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์ไว้สรุปได้ดังนี้

1. เงื่อนไขการจัดตั้งจะต้องได้รับการรับรองโดยกลุ่มรัฐหรือแต่ละรัฐ
2. การจัดตั้งจะต้องประกันว่า เขตดังกล่าวจะต้องปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์

ทุกชนิดอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การริเริ่มจะต้องมาจากรัฐภายในภูมิภาคและการมีส่วนร่วมจะต้องเป็นไปโดยสมัครใจ
4. การมีส่วนร่วมของรัฐที่มีศักยภาพทางทหารทั้งหมดจะเป็นการขยายประสิทธิภาพ

ของเขตนี้

5. จะต้องมีการตรวจตราที่มีประสิทธิภาพ

¹ Official Records of the General Assembly, agenda item 101, document A/9693/Add.1.

² The UN Disarmament Yearbook 1977, p.182.

6. การพัฒนาเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศสมาชิกจะต้องได้รับการสนับสนุนโดยผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้พลังงานนิวเคลียร์ในทางสันติ

7. สนธิสัญญาในการจัดตั้งเขตดังกล่าวจะต้องไม่ระบุระยะเวลาการสิ้นสุด¹

ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

1. ให้อาวุธนิวเคลียร์ทั้งหลายขาดหายไปอย่างสมบูรณ์จากส่วนต่าง ๆ ของโลก

2. รักษาชาติต่าง ๆ ให้พ้นจากการคุกคามของการโจมตีด้วยนิวเคลียร์และให้พ้นจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในสงครามนิวเคลียร์

3. เป็นการดำเนินงานเพื่อไปสู่การลดอาวุธโดยทั่วไปและสมบูรณ์

4. สร้างความแข็งแกร่งให้แก่สันติภาพและความมั่นคง²

ในการประชุมสมัชชชาวาระพิเศษว่าด้วยการลดอาวุธในปี ค.ศ. 1978 นั้น สหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตได้แถลงให้การสนับสนุนการจัดตั้งเขตดังกล่าวอย่างจริงจัง เช่นเดียวกับประเทศโลกที่สามส่วนใหญ่ โดยเห็นว่าจะเป็นการลดความเสี่ยงของสงครามนิวเคลียร์ ดัดตนเองออกจากการพิพาทในสงครามดังกล่าว และเป็นการลดการแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์ โดยทั้งหมดเห็นว่า ความตกลงที่สำเร็จลงโดยรัฐที่เกี่ยวข้องในเขตดังกล่าว จะเป็นการประกันว่าเขตนั้น ๆ จะเป็นอิสระจากอาวุธนิวเคลียร์อย่างแท้จริง และการเคารพต่อเขตดังกล่าวของรัฐนิวเคลียร์จะ เป็นการสร้างมาตรการเพื่อการลดอาวุธได้³ และว่าการเคารพเขตดังกล่าว จำเป็นที่รัฐนิวเคลียร์จะต้องยอมรับในสิ่งต่อไปนี้ คือ

¹ "Study of the Ad Hoc Group of Qualified Governmental Experts", Official Records of the General Assembly, Thirtieth Session, Supplement No.27 A. (A/10027/Add.1.).

² Comprehensive Study of The Question of Nuclear-Free Zones in All Its Aspects (New York : United Nations, 1982), para.82.

³ Final Document, para.33.

1. การเคารพอย่างแข็งขันต่อสถานะของ เขตปลอดนิวเคลียร์
2. ตะเวนจากการใช้หรือขู่ว่าจะใช้อาวุธนิวเคลียร์ต่อรัฐในเขตนั้น¹

อย่างไรก็ดี แม้อภิมนตรีอำนาจทั้งสองประเทศและประเทศโลกที่สามจะให้ความสนับสนุนการดำเนินการความพยายามของสหประชาชาติในส่วนนี้ แต่ก็ไม่มีความก้าวหน้าใด ๆ ในปัจจุบัน ทั้งนี้ เนื่องมาจากเหตุผลที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ประเทศมหาอำนาจระดับกลาง คือ ฝรั่งเศส ซึ่งกำลังพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของตน เพื่อให้ทันอภิมนตรีอำนาจ ไม่ประสงค์จะให้มีการกำหนด เขตปลอดนิวเคลียร์ไม่ว่าจะโดยสหประชาชาติ หรือประเทศในภูมิภาค เพราะจะเป็นการขัดขวางการทดลองนิวเคลียร์ในดินแดนของตนในภูมิภาค เช่น แอฟริกา หรือแปซิฟิกใต้ ฯลฯ
2. ประเทศนิวเคลียร์อื่น ๆ โดยเฉพาะอินเดีย เห็นว่า อาวุธนิวเคลียร์เสริมสร้าง ความมั่นคงให้กับตนได้ด้วยความมั่นใจเพิ่มขึ้น และว่าถ้าจะตั้งเขตปลอดนิวเคลียร์ ก็ควรจะให้โลกทั้งโลกเป็น เขตปลอดนิวเคลียร์ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทั่วทุกภูมิภาค
3. การเมืองภายในภูมิภาคนั้น ๆ เอง ที่ไม่สร้างบรรยากาศของความร่วมมือ โดยเฉพาะโลกอาหรับที่ไม่ยอมรับการตั้งประเทศอิสราเอล ทำให้ไม่อาจเปิดการเจรจาขึ้นได้ ด้วยเกรงว่าจะเป็นการรับรองประเทศอิสราเอลไป

ดังนั้น ในประเด็นนี้อุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงานของสหประชาชาติจึงมิได้อยู่ที่ อภิมนตรีอำนาจ เลย

3.5 การประชุมสมัชชาวาระพิเศษว่าด้วยการลดอาวุธ

การประชุมสมัชชาวาระพิเศษว่าด้วยการลดอาวุธ ได้ถูกนำมาพิจารณาในสหประชาชาติ ในครั้งแรกในปี ค.ศ. 1976 ในการประชุมคณะกรรมการว่าด้วยการลดอาวุธ หลังจากได้มีการเรียกร้องโดยประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1961 ในที่ประชุมประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ๗ นครเบลเกรด และได้มีการเรียกร้องกันมาเป็นระยะ ๆ²

¹
Ibid., para.63.

²
A/C.187/30 and Corr 1 and The UN Disarmament Yearbook 1976,

สหประชาชาติและสหภาพโซเวียตได้แสดงท่าทีสนับสนุนอย่างชัดเจนในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 31 ในปีเดียวกันนั้น โดยสหประชาชาติเห็นว่าแม้จากประสบการณ์ระหว่างประเทศจะพบว่าการประชุมขนาดใหญ่มักจะประสบกับความล้มเหลวผิดหวัง แต่ตนก็จะร่วมมือด้วยโดยจะเตรียมการร่างมติที่เหมาะสมเพื่อเสนอต่อที่ประชุมวาระพิเศษนั้นด้วย¹ เช่นเดียวกับสหภาพโซเวียตซึ่งเห็นว่า การประชุมวาระพิเศษจะเป็นขั้นตอนกลาง ๆ ซึ่งเกิดจากที่ประชุมดังกล่าวจะสร้างหนทางเพื่อพิจารณาจากฐานอย่างกว้าง ๆ ของประเด็นการจัดประชุมว่าด้วยการลดอาวุธของโลกด้วย²

สมัชชาจึงได้ตัดสินใจจัดการประชุมสมัชชาวาระพิเศษว่าด้วยการลดอาวุธขึ้นในระหว่างพฤษภาคม-มิถุนายน ค.ศ. 1978 และจัดตั้งคณะกรรมการเตรียมการประชุมเพื่อการดังกล่าวด้วย³

ในการเตรียมการประชุมของคณะกรรมการเตรียมการประชุมฯ ได้มีการตัดสินใจที่จะเชิญองค์การที่มิใช่ของรัฐบาล (Non-Governmental Organization) ที่มีบทบาทในทางสร้างสรรค์สันติภาพมาเข้าร่วมประชุมสมัชชาวาระพิเศษนั้นด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารกับสาธารณชนในด้านนี้⁴ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่องค์การนอกขอบข่ายของสหประชาชาติที่มิใช่ของรัฐบาล ได้เข้ามามีบทบาทในการลดอาวุธร่วมกับสหประชาชาติด้วย

ในการประชุมคณะกรรมการเตรียมการฯ ในปี ค.ศ. 1978 ก่อนจะดำเนินการประชุมสมัชชาวาระพิเศษฯ ได้มีการเสนอความคิดเห็นเพื่อร่างเอกสารสุดท้ายโดยประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่ง คือ ทั้งสหประชาชาติและสหภาพโซเวียตมิได้เสนอความคิดเห็นในการจัดทำร่างโดยตรงมากนัก คงมีแต่พันธมิตรของอภิมหาอำนาจทั้งสองที่ได้

1 Official Records of the General Assembly, 31st Session, Plenary Meetings, 11st Meeting.

2 A/C.1/31/PV.20.

3 Resolution 31/189E on 29 November 1976.

4 The UN Disarmament Yearbook 1977, p.10.

เสนอความคิดเห็นและข้อมูลต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่แล้วเป็นการดำเนินงานของประเทศโลกที่สาม และประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด โดยใช้ความพยายามโยงเรื่องการลดอาวุธ เข้ามาสู่การพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ดี สหรัฐฯและสหภาพโซเวียตได้มีบทบาทในช่วงต่อมาในการ พิจารณาเอกสารสุดท้ายของคณะกรรมการเตรียมการฯซึ่ง เป็นการอภิปรายแสดงท่าทีเห็นชอบ ด้วยกับร่างดังกล่าว ¹

ร่างเอกสารสุดท้ายได้รับการรับรองจากสมัชชาในการประชุมสมัชชาวาระพิเศษ โดยเอกฉันท์ ซึ่งนับเป็นบทบาทแรกและบทบาทเดียวของสหประชาชาติที่ดำเนินการโดยประเทศ โลกที่สามและไม่มีการคัดค้านจากอหิมาอำนาจเลย

หลังจากการประชุมสมัชชาวาระพิเศษฯ สหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมเพื่อ ติดตามผลการประชุมในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และตกลงจัดการประชุมสมัชชาวาระพิเศษ ว่าด้วยการลดอาวุธครั้งที่สองขึ้นในปี ค.ศ. 1982 ² และในปี ค.ศ. 1980 ก็ได้มีการตั้งคณะกรรมการเตรียมการประชุมฯขึ้น โดยประกอบด้วยประเทศโลกที่สามส่วนใหญ่ ³

ในการประชุมคณะกรรมการเตรียมการประชุมฯ ค.ศ. 1981-1982 สหรัฐฯและ สหภาพโซเวียต ได้แสดงความสนับสนุนเช่นเคย นอกจากนี้สหรัฐฯได้โจมตีว่า ในระยะปัจจุบัน ปรากฏว่า ได้มีการใช้กำลังในระหว่างประเทศตั้งแต่ ค.ศ. 1978 ได้แก่การรุกรานกัมพูชาของ เวียดนาม และการรุกรานอัฟกานิสถานของสหภาพโซเวียต ซึ่งขัดต่อมาตรา 2 ย่อหน้า 4 ของกฎบัตรสหประชาชาติ ^{4*}

¹ Ibid., 1978, pp.44-45.

² Resolution 33/71H on 14 December 1978.

³ Resolution 35/47 on 3 December 1980.

⁴ The UN Disarmament Yearbook 1982, p.24.

* ดูภาคผนวก 2.

ในที่ประชุมสมัชชาวาระพิเศษว่าด้วยการลดอาวุธครั้งที่ 2 สหรัฐฯได้โจมตีสหภาพโซเวียตว่า ได้เสริมสร้างกำลังทางทหารอย่างไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ ซึ่งทำให้มีสมรรถนะในอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธตามแบบ เกินความจำเป็นในการใช้เพื่อยับยั้งและทำให้สหรัฐฯมีความจำเป็นที่จะต้อง เสริมสร้างอำนาจของตนซึ่งอยู่ในระดับอันตรายอย่างมากขึ้นมา^{1*} ในขณะที่สหภาพโซเวียตประกาศว่าตนจะไม่ยอมใช้อาวุธนิวเคลียร์เป็นประเทศแรก และเสนอให้มีการเจรจาขึ้นระหว่างกลุ่ม เนโต้และกลุ่มกติกาสัญญาวอร์ซอ^{2**}

จากความขัดแย้งดังกล่าวระหว่างอภิมหาอำนาจทั้งสองทำให้การประชุมสมัชชาวาระพิเศษไม่สามารถดำเนินการตามนัดที่วางไว้ในเอกสารสุดท้ายได้ แม้ว่าประเทศโลกที่สามจะพยายามเรียกร้องให้มีการดำเนินงานตามแนวทางที่วางไว้ในเอกสารสุดท้ายก็ตาม³ ดังนั้นที่ประชุมจึงเพียงแต่รับเอาเอกสารสรุป ซึ่งบรรยายถึงความล้มเหลวของความพยายามในการลดอาวุธภายหลังจากการประชุมสมัชชาวาระพิเศษเพื่อลดอาวุธครั้งที่ 1 และการไม่สามารถจัดโครงการเพื่อการลดอาวุธ กระนั้นก็ดี สมัชชายืนยันที่จะดำเนินการตามนัดแห่งเอกสารสุดท้ายต่อไป⁴

จะเห็นได้ว่า ความสำเร็จในการประชุมสมัชชาวาระพิเศษฯ ครั้งที่ 1 นั้น เป็นการดำเนินงานของประเทศโลกที่สามอย่างแท้จริง โดยอภิมหาอำนาจไม่ได้โต้แย้งใด ๆ เลย อย่างไรก็ตาม เอกสารสุดท้ายที่สำเร็จออกมาและสหประชาชาติถือเป็นแม่บทแผนงานการลดอาวุธนั้นก็ เป็นเพียงแผนการโดยคร่าว ซึ่งต้องอาศัยการประชุมพิจารณาวางแผนและตีความกันต่อไปอีก

1
Ibid., p.26.

*โปรดดูหัวข้อ 1.3.2 ประกอบ.

2
Ibid., pp.23-24.

**โปรดดูหัวข้อ 3.7 ประกอบ.

3
Ibid., pp.38-57.

4
Concluding Document, para.57-66.

ดังนั้น แม้อภิมนตรีท่านอาจจะให้ความสนับสนุนในการจัดการประชุมวาระที่ 2 ขึ้น แต่เมื่ออภิมนตรีท่านอาจมีนโยบายที่ขัดแย้งกับแม่บทการลดอาวุธที่ตนเองรับรองอยู่ การประชุมดังกล่าวก็ไม่ประสบความสำเร็จแต่ประการใด ทั้ง ๆ ที่ประเทศโลกที่สามช่วยกันผลักดันอย่างเต็มที่ก็ตาม

ในปัจจุบันแม้สหประชาชาติจะติดตามผลการดำเนินงานของการประชุมวาระพิเศษอยู่ทุกปีก็ตาม แต่ไม่มีความก้าวหน้าใด ๆ เพิ่มขึ้นเลย จนประเทศโลกที่สามบางประเทศ เช่น อินเดีย เห็นว่าหลักการความสำคัญและบทบัญญัติของเอกสารสุดท้ายคงเป็นแค่เพียงความหวังในกระดาษ (Paper Hopes) เท่านั้น¹ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของสหประชาชาติในด้านนี้ยังคงมีอยู่ และกำลังเตรียมการเพื่อจัดประชุมสมัชชาวาระพิเศษครั้งที่สามต่อไป

3.6 การรณรงค์ลดอาวุธของโลก

ในการประชุมสมัชชาวาระพิเศษว่าด้วยการลดอาวุธครั้งที่ 1 ปี ค.ศ. 1978 ได้มีการระบุถึงความสำคัญในการให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องอันตรายจากการแข่งขันทางอาวุธและความสำคัญของการลดและควบคุมอาวุธ โดยเน้นความสำคัญของการผลักดันประชามติให้บังเกิดขึ้นในเรื่องของการลดอาวุธ² ซึ่งได้ตั้งสัปดาห์แห่งการลดอาวุธขึ้น (Disarmament Week) โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 24 ตุลาคม ซึ่งเป็นวันก่อตั้งสหประชาชาติของทุกปี³

นับแต่นั้นมาสหประชาชาติก็ได้เห็นความสำคัญขององค์การที่มีโซ่ของรัฐบาลในด้านการลดอาวุธเพิ่มขึ้น และองค์การเหล่านั้นก็มีบทบาทสำคัญมากขึ้นในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและเผยแพร่ความรู้ด้านการลดอาวุธ แม้ว่าในระยะแรกองค์การดังกล่าวจะมีบทบาทเฉพาะในสัปดาห์แห่งการลดอาวุธเท่านั้นก็ตาม⁴

¹ The UN Disarmament Yearbook 1983, p.11.

² Final Document, para.99-107, 123.

³ Ibid., para.102.

⁴ Official Records of the General Assembly, 35th Session,

ในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 35 ปี ค.ศ 1980 ประเทศโลกที่สาม และประเทศ
ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ได้ร่วมกันเสนอร่างมติขอให้เลขาธิการสหประชาชาติทำการศึกษาการจัด
องค์การและงบประมาณของการรณรงค์ลดอาวุธของโลก¹ โดยชี้ว่า จะเป็นการปลุกระดม
ประชาชาติของชาวโลกให้ตระหนักและเห็นด้วยกับการลดอาวุธในครั้งนี้ สหรัฐฯ ออกเสียง
สนับสนุนโดยอ้างว่า การศึกษาดังกล่าวเป็นเรื่องที่ไม่มีความจำเป็นและน่าประหลาดประการ
ใดๆ เลย ในขณะที่สหภาพโซเวียตให้ความสนับสนุน เช่นเดียวกับประเทศโลกที่สาม²

ในปี ค.ศ. 1981 ขณะที่สมัชชากำลังพิจารณาเตรียมการรณรงค์ดังกล่าว สหรัฐฯ
ก็ได้เริ่มเปลี่ยนท่าทีอ่อนลง แม้จะยังคงออกเสียงในการเตรียมการรณรงค์ก็ตาม โดยชี้ว่า
การรณรงค์ลดอาวุธของโลกจะมีค่าควรค่าหนึ่งก็ต่อเมื่อมีพื้นฐานอยู่บนการเปิดเผยข้อมูลเท่าเทียมกัน
และเป็นเนื้อหา ร่วมไปกับการแสดงความคิดเห็นและการสื่อสารโดยเสรีในการหาข้อ เกี่ยว
วัตถุประสงค์และเงื่อนไขในการลดอาวุธ ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่สิ่งนี้จะเกิดขึ้นในสังคมปิด (Closed
Societies) ที่ซึ่งข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ถูกควบคุมโดยรัฐบาล ในขณะที่ข่าวสารในสังคมเปิด
(Openned Societies) เป็นไปโดยไม่มีสิ่งขัดค้น³ และให้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงอย่างอิสระ เสรี
ซึ่งฝ่ายสหภาพโซเวียตสามารถตรวจสอบได้ง่าย แต่ข่าวสารที่ถูกควบคุมโดยรัฐบาลในสังคมปิด
เช่น สหภาพโซเวียต อาจจะบิด เบือนและตรวจสอบได้ยากลำบาก เช่นนี้ อาจจะทำให้สหภาพ
โซเวียตใช้ข่าวสารเป็นกลลวงเพื่อความได้เปรียบของตนและเพื่อให้พันธมิตรโลกมองสหรัฐฯ
ในแง่ร้ายแต่ฝ่ายเดียวก็ได้

เป็นที่น่าสังเกตว่าสหรัฐฯมีความวิตกกังวลต่อการรณรงค์ลดอาวุธของโลกในด้านการ
เผยแพร่ข่าวสารมาก เพราะนอกจากประสิทธิภาพของสื่อมวลชนของตนในการแสวงหาและเปิดเผย
ข่าวสารได้โดยเสรีแล้ว ยังเกรงเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อของสหภาพโซเวียตว่าจะ เบี่ยงเบน

¹
Re.35/152 I on 12 December 1980.

²
Official Records of the General Assembly, First Committee,
4th-42nd Meetings.

³
The UN Disarmament Yearbook 1981, p.378.

ความสนใจในการลดอาวุธให้ผิดจากเป้าหมายที่แท้จริงไปได้ ซึ่งจะไม่นำไปสู่การลดและความมั่นคงที่เท่าเทียมกันอย่างแท้จริง และตรงตามวัตถุประสงค์¹

สหรัฐาได้ยอมรับรองบทบาทด้านนี้ของสหประชาชาติเพียงครั้งเดียวเท่านั้นในการประชุมสมัชชชวาระพิเศษว่าด้วยการลดอาวุธครั้งที่สองในปี ค.ศ. 1982 ซึ่งได้กล่าวไว้ในเอกสารสรุปรูปแบบของการรณรงค์ไว้อย่างกว้าง ๆ² โดยได้ย้ำว่า การสนับสนุนครั้งนี้ สหรัฐาสสนับสนุนในสิ่งที่เป็นการรณรงค์เพื่อการลดอาวุธอย่างแท้จริงเท่านั้น นั่นคือ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้มาโดยเปิดเผยและเป็นสากลทั่วไปเกี่ยวกับการลดอาวุธ³

ในปีถัด ๆ มา สหรัฐายังคงงอดอกเสียงในเรื่องบทบาทของสหประชาชาติในด้านนี้ อยู่ และยังคงยืนยันว่ารัฐทุกรัฐควรจะสนับสนุนและไม่ปิดบังการไหลเวียนของข่าวสารจากประชาชนโดยการส่งเสริมเสรีภาพสำหรับสาธารณชนให้กว้างขวางที่สุด ในขณะเดียวกันก็ ใจดีว่า สหภาพโซเวียตใช้การขู่ขู่และขัดขวางต่อการทำงานของนิกรมรงค์เพื่อสันติภาพ ซึ่งผิดกับสหรัฐาและสังคมเปิดทั้งหลาย อย่างไรก็ตาม สหรัฐาได้ชมเชยการทำงานของกรมกิจการลดอาวุธในการประสานงานและใช้ความพยายามในการดำเนินการ และแปลเป้าหมายของการลดอาวุธเป็นการกระทำ⁴ ในขณะเดียวกันสหภาพโซเวียตก็แถลงว่า องค์การการเมืองของตน ได้ดำเนินการความพยายามเพื่อลดอาวุธอยู่เช่นกัน และยกตัวอย่างว่า เฉพาะปี ค.ศ. 1982 เพียงปีเดียว ได้มีการเดินขบวนเพื่อสันติภาพกว่า 20,000 ครั้ง มีคนเข้าร่วมถึง 60 ล้านคน และยังได้มีการประชุมระหว่างประเทศในการนี้อีกมากมาย โดยมีประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมอีกกว่า 100 ประเทศ⁵ การชุมนุมเพื่อสันติภาพอย่างมากมายในประเทศคน ย่อมแสดงออกถึงความรู้สึกของประชาชนต่อการคุกคามของสงคราม นอกจากนั้นยังได้มีผู้แทนจากองค์การและ

¹ Ibid., 1982, p.449.

² Concluding Document, para.62 and annex I.

³ A/S-12/PV.2-25.

⁴ The UN Disarmament Yearbook 1983, p.45.

⁵ Ibid.

ประเทศต่าง ๆ ที่ต่อต้านสงครามมาเยือนสหภาพโซเวียตและผู้สนับสนุนสันติภาพของสหภาพโซเวียตก็ได้เข้าประชุมและร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการลดและควบคุมอาวุธของประเทศอื่น ๆ ด้วย สหภาพโซเวียตยืนยันว่าสาธารณชนของตนไม่จำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นหรือบังคับ ให้เข้าร่วมในการรณรงค์ลดอาวุธของโลกแต่ประการใด เพราะการรณรงค์นี้สอดคล้องกับความปรารถนาของประชาชนและนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตอย่างแท้จริง¹

แม้กระนั้นก็ตาม ความหวาดเกรงของสหรัฐฯ ก็ไม่ใช่สิ่งที่ไร้เหตุผล จะเห็นได้ว่าในระหว่างปี ค.ศ. 1984-1985 นี้ ได้มีการแสดงออกถึงมติมหาชนในยุโรปเหนือและในยุโรปกลาง โดยเฉพาะเยอรมันตะวันตก สัตว์ค้านการนำขีปนาวุธแบบ Pershing II และ MX ของสหรัฐฯ ไปติดตั้งในประเทศพันธมิตรอย่างกว้างขวาง แม้ว่ารัฐบาลของประเทศเหล่านั้นและสหรัฐฯ จะให้เหตุผลว่า เพื่อคานกำลังกับขีปนาวุธแบบ SS-20 ของสหภาพโซเวียตที่ทวีขึ้นอย่างรวดเร็วในยุโรปตะวันออกก็ตาม ในขณะที่ไม่ปรากฏเสียงคัดค้านการนำขีปนาวุธของสหภาพโซเวียตไปติดตั้งในยุโรปตะวันออกในสื่อมวลชนของสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออกเลย

3.7 การห้ามใช้อาวุธนิวเคลียร์

ในปี ค.ศ. 1961 ประเทศในเอเชียและแอฟริกาได้ร่วมกันเสนอร่างปฏิญญา เรียกร้องให้หาทางทำความเข้าใจความตกลงห้ามใช้อาวุธนิวเคลียร์ในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 16² ซึ่งแต่ก่อนมักจะถูกริเริ่มเสนอโดยสหภาพโซเวียตมาทุกปี แต่ไม่ได้รับการพิจารณา เพราะเป็นส่วนหนึ่งในแผนงานลดอาวุธโดยทั่วไป ซึ่งยังคงตกลงกันไม่ได้

สหรัฐฯ ได้คัดค้านต่อร่างปฏิญญานี้โดยแถลงว่า เป้าประสงค์ดังกล่าวสามารถบรรลุถึงได้โดยการลดอาวุธโดยทั่วไปและสมบูรณ์เท่านั้น และร่างปฏิญญานี้โดยการตีความเท่ากับเป็นการอนุญาตการทำสงครามโดยวิธีอื่น ๆ ด้วย และยืนยันว่า เป็นสิทธิของรัฐแต่ละรัฐที่จะป้องกันประเทศโดยตนเอง หรือเป็นกลุ่ม โดยเฉพาะมีสิทธิที่ตัดสินใจว่าระดับการตอบโต้เช่นใดจึงจะเป็นที่พอเพียง³ ในขณะที่สหภาพโซเวียตสนับสนุนความพยายามของประเทศโลกที่สาม โดยแถลงว่า

¹
Ibid., p.46.

²
Official Records of the General Assembly, 16th Session, Annexes, agenda items 72 and 73, Document A/4942/Add.3.

³
The UN Yearbook 1961, p.28.

ปฏิญญาดังกล่าวจะเป็นการวางพื้นฐานที่ดีสำหรับการห้ามใช้อาวุธนิวเคลียร์และจะเอื้ออำนวยต่อการดำเนินการลดอาวุธโดยทั่วไปและสมบูรณ์ต่อไป¹

อย่างไรก็ดีร่างปฏิญญาดังกล่าวได้รับการยอมรับ² และนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการเจรจาเกี่ยวกับการลดอาวุธในระยะต่อ ๆ มา แต่สหประชาชาติไม่สามารถจะดำเนินบทบาทใด ๆ เพราะสหประชาชาติไม่เห็นด้วยและคัดค้านตลอดมา โดยให้เหตุผลเพิ่มเติมว่าสนธิสัญญาเพื่อการดังกล่าวจะเป็นการเพิ่มอันตรายของความก้าวร้าวเพราะความก้าวร้าวจะไม่มีเครื่องยับยั้ง³ นอกจากนี้ อาวุธนิวเคลียร์ยังจำเป็นเพื่อป้องกันตนเอง การห้ามใช้อาวุธนิวเคลียร์เพื่อป้องกันตนเองจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจยอมรับได้⁴ ทางออกที่ดีจึงควรหาทางทำความตกลงพร้อมด้วยบทบัญญัติของการตรวจตราโดยการจำกัดในขั้นแรกและการลดในขั้นต่อมา และกำจัดอาวุธนิวเคลียร์ในส่วนของ การลดอาวุธโดยทั่วไป และสมบูรณ์ภายใต้การควบคุมระหว่างประเทศที่เข้มงวด⁵

ส่วนสหภาพโซเวียตได้แสดงสนับสนุนความพยายามของประชาคมโลกที่สามว่ามีความต้องการที่จะป้องกันมนุษยชาติจากความหายนะของนิวเคลียร์ในขณะที่มีการเพิ่มของอาวุธนิวเคลียร์มากขึ้นเรื่อย ๆ⁶ และว่า แม้ความตกลงห้ามใช้อาวุธนิวเคลียร์โดยตัวมันเองจะไม่สามารถป้องกันการเกิดสงครามนิวเคลียร์ได้ แต่ก็สามารถลดความเสี่ยงของสงครามลงได้⁷

ในระหว่างทศวรรษ 1970 ความพยายามในเรื่องดังกล่าวเบาบางลงไป โดยได้นำไปพิจารณาในหัวข้อการลดและจำกัดอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งไม่มีบทบาทใดปรากฏออกมาเลย

1 The UN and Disarmament 1945-1970, p.153.

2 Resolution 1653 (XVI) on 24 November 1961.

3 The UN and Disarmament 1945-1970, pp.155-156.

4 Ibid., p.159.

5 Ibid.

6 Ibid., p.156.

7 Ibid.

ในปี ค.ศ. 1981 สหภาพโซเวียตได้ยกเรื่องนี้มาอภิปรายอีก แต่ได้เสี่ยงไปกล่าวถึงความหายนะซึ่งจะมีขึ้นจากการใช้อาวุธนิวเคลียร์แทน และได้เสนอร่างปฏิญญาว่าด้วยการป้องกันความหายนะจากนิวเคลียร์ขึ้นมา¹ โดยชี้ว่า ยังคงมีอันตรายต่อเนื่องจากความตึงเครียดที่เพิ่มพูนขึ้น และการแข่งขันทางอาวุธที่ไม่อาจยับยั้งได้ซึ่งได้ทำให้เกิดความหวาดกลัวขนาดหนักและใจมืดว่า สหรัฐฯ เป็นต้นเหตุของภาวะการณดังกล่าว โดยแสวงหาความเหนือกว่าทางทหาร เช่น ดัดตั้งขีปนาวุธระยะทำการปานกลางในยุโรปเพิ่มขึ้น เตรียมการผลิตอาวุธนิวตรอน และวางแผนที่จะใช้งบประมาณทางทหารถึง 1.5 ล้านล้านเหรียญสหรัฐฯ ใน 5 ปี นอกจากนี้สหรัฐฯ ยังมีความเชื่อในการทำสงครามนิวเคลียร์แบบจำกัดว่าจะสามารถทำได้และจะได้ชัยชนะ ซึ่งเป็นความเชื่อที่น่ายกย่องและเป็นการฆ่าทั้งผู้อื่นและตนเอง ดังนั้น สหประชาชาติจึงควรแสวงหาความพยายามที่จะระงับยับยั้งการใช้อาวุธนิวเคลียร์โดยชี้ว่า การใช้อาวุธนิวเคลียร์เป็นประเทศแรกนั้นไม่ต้องตามหลักมนุษยธรรม²

ส่วนสหรัฐฯ คัดค้านร่างปฏิญญาดังกล่าวและได้โจมตีสหภาพโซเวียตว่าไม่มีความจริงจังในการลดอาวุธ โดยยกตัวอย่างการที่สหภาพโซเวียตแอบทำการทดลองนิวเคลียร์ในบรรยากาศถึงกว่า 50 ครั้ง ภายหลังจากการตกลงหยุดพักการทดลองในปี ค.ศ. 1961 สหรัฐฯ จึงเห็นว่า การควบคุม เป็นสิ่งที่จำเป็นมาก และชี้ว่า จากประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าคำพูดกับการกระทำอาจตรงกันข้ามกันได้³

สำหรับประเทศโลกที่สามแบ่งความเห็นออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายหนึ่งสนับสนุนการประกาศปฏิญญาดังกล่าวโดยเชื่อว่า การห้ามใช้อาวุธนิวเคลียร์เป็นประเทศแรกเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การยกเลิกอาวุธนิวเคลียร์ทั้งหมด ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งงดออกเสียงเพราะเห็นว่าปฏิญญาดังกล่าวไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดอาวุธอย่างแท้จริง⁴ และมีลักษณะของการโจมตีนโยบายการใช้อาวุธนิวเคลียร์ต่อต้านอาวุธตามแบบของสหรัฐฯ มากกว่า

¹ Resolution 36/100 on 9 December 1981.

² A/36/241.

³ The UN Disarmament Yearbook 1981, p.115.

⁴ Ibid., p.116.

ข้อดีพื้นฐานของสหรัษฎาด้งกล่าวเกิดจากความเชื่อว่า สมรรถนะและจำนวนทางกองกำลังและอาวุธตามแบบของสหภาพโซเวียตและพันธมิตรยุโรปตะวันออกนั้นมิเหมือนกว่าตนมาก และสหภาพโซเวียตสามารถทุ่มเทกำลังเข้ายึดครองยุโรปตะวันตกได้โดยไม่ง่าย ซึ่งเป็นความเชื่อที่มีมาตั้งแต่การประชุมคณะรัฐมนตรีเนโด้ในปี ค.ศ.1952 ณ กรุงลิสบอน¹ สิ่งทีสะท้อนความเห็นของสหรัษฎาในด้านนี้ทีดีทีสุด ก็อ ความเห็นของนายคาสปาร์ ไวน์เบอร์เกอร์ (Caspar Wienberger) รัฐมนตรีกลาโหมสหรัษฎาทีเห็นว่า ทางเลือกนิวเคลียร์ (การใช้อาวุธนิวเคลียร์เป็นประเทศแรก) ยังคงเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการด้านทานการโจมตีด้วยอาวุธตามแบบจากสหภาพโซเวียต² และสหรัษฎาได้แถลงต่อสมัชชชวว่า การห้ามใช้อาวุธนิวเคลียร์จะเพิ่มอันตรายของความก้าวร้าว เพราะเกิดความเข้าใจกันว่าจะไม่เกิดสงครามนิวเคลียร์³ และจะเป็นการด้ดรองข้อผูกพันของตนกับพันธมิตรในเรื่องความมั่นคงร่วมกัน⁴

ปัญหาข้อนี้สืบเนื่องมาจากแนวความคิดทีขัดแย้งกันระหว่างค่ายเสรีและค่ายคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะความเชื่อของสหภาพโซเวียตทีว่าสงครามเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ระหว่างพวกทุนนิยมกับคอมมิวนิสต์ ซึ่งจำเป็นต้องป้องกันตนเองจากการทำลายล้างของพวกทุนนิยม⁵ ซึ่งเป็นความเชื่อในการปะทะกันระหว่างชนชั้น นอกจากนั้น การทีสงครามโลกครั้งที่ 1 จบลงด้วยการเกิดของสหภาพโซเวียต ใ้มีประชากร 200 ล้านคน และการทีสงครามโลกครั้งที่ 2 จบลงด้วยการเพิ่มขึ้นของประชากรทีเป็นคอมมิวนิสต์ 900 ล้านคน⁶ ทำให้โลกเสรีโดยเฉพาะสหรัษฎามองดูด้วยความ

1

Robert S. McNamara, "The Military Role of Nuclear Weapons : Perception and Misperception" Foreign Affairs, Fall83, Vol.6 No.1, p.62.

2

Ibid., p.60.

3

The UN and Disarmament 1945-1970, pp.155-156.

4

Ibid 1980, p.130.

5

H. Arther Steiner, "Attitudes Towards War and Disarmament" Legal and Political Problems of World Order, Saul L.Mendlovitz editor, p.548.

6

Ibid., p.549.

ไม่ไว้วางใจ ในทำนองเดียวกัน สหภาพโซเวียตก็มีความ เชื่อว่าประเทศทุนนิยมต้องการทำลายล้างคน และ "สหประชาชาติก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของจักรวรรดินิยมสหรัฐฯ"¹

ปัญหานี้เกี่ยวข้องกับความ ไม่มั่นใจในความมั่นคงของตนเองด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ การที่สหรัษฎาบอกปิดข้อ เสนอของสหภาพโซเวียต ที่ขอให้กำหนด เขตยุโรปกลาง เป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งสหรัษฎาได้ให้เหตุผลว่าสหภาพโซเวียตยังคงมีกองกำลังและอาวุธตามแบบมากมายในดินแดนของเยอรมันที่ตนยึดครองไว้²

อย่างไรก็ดี หลังจากที่สหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาฉบับนี้แล้ว ก็ไม่ได้มีบทบาทหรือความพยายามใด ๆ ในด้านนี้ออกมาอีกเลยจนปัจจุบัน

3.8 การจัดตั้งเขตสันติภาพในมหาสมุทรอินเดีย

บทบาทของสหประชาชาติในด้านนี้เริ่มมาจากความพยายามของประเทศโลกที่สาม คือ ศรีลังกา และแทนซาเนีย ในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 26 ในปี ค.ศ. 1971³ โดยเรียกร้องให้สหประชาชาติหาทางดำเนินการให้ทะเลหลวงทั้งหมดของมหาสมุทรอินเดีย เป็นพื้นที่อาณาเขตระหว่างประเทศ (International Domain) โดยให้ขึ้นกับระเบียบและความรับผิดชอบของนานาประเทศ และให้ประกาศว่ามหาสมุทรอินเดีย เป็นเขตสันติภาพพ้นจากการติดอาวุธและกำลังทางทหารทั้งในลักษณะของการรุกรานและป้องกัน เนื่องจากการใช้มหาสมุทรอินเดียของกองทัพเรือของอภิมหาอำนาจ มีความถี่สูงขึ้นทุกปี ดังตารางที่ 15 แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุน

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนวันที่เรือของกองทัพเรืออภิมหาอำนาจใช้มหาสมุทรอินเดีย

ระหว่างปี ค.ศ. 1960-1973

	1960-67	1968	1969	1970	1971	1972	1973
สหภาพโซเวียต	- ^ก	529	1,138	1,670	1,480	2,387	2,487
สหรัฐฯ	[800] ^ข	[800]	[800]	872	858	990	1,410

ก - ไม่มีรายงาน

ข - ประมาณการ

SOURCE : SIPRI Yearbook 1975, p.73.

¹ Alexander Dallin, "The Soviet View of the UN", Ibid., p.502.

² The UN and Disarmament 1945-1970, p.328.

³ Official Records of the General Assembly, 26th Session, Annexes, agenda item 98, Document A/8492 and Add.1.

จากประเทศโลกที่สามอย่างกว้างขวาง แต่สหภาพโซเวียตและสหประชาชาติของสงวนท่าทีไม่ออก
 ความเห็นใด ๆ เมื่อสหประชาชาติประกาศปฏิญญากำหนดให้มหาสมุทรอินเดีย เป็น เขตสันติภาพ¹
 นอกจากนี้แถลงว่า เรื่องดังกล่าวขัดต่อหลักเสรีภาพของท้องทะเล (Freedom of the Sea)²
 ซึ่งอนุมติให้ทุกชาติมีสิทธิใช้ท้องทะเลได้โดยปราศจากการก่อกวนเดือดร้อนให้รัฐอื่น ดังนั้น
 เมื่อจัดตั้งคณะกรรมการชั่วคราวว่าด้วยมหาสมุทรอินเดีย เพื่อหาทางดำเนินการให้เป็นไปตาม
 ปฏิญญานั้น จึงปรากฏว่า สหประชาชาติและสหภาพโซเวียตปฏิเสธที่จะเข้าร่วมและงดออกเสียง³

การดำเนินงานของคณะกรรมการเฉพาะกิจดังกล่าวประสบภาวะชะงักงันตั้งแต่ต้น
 เพราะอหิมหาอำนาจไม่ให้ความร่วมมือ ดังนั้นมติและข้อเรียกร้องต่าง ๆ จากคณะกรรมการ
 เฉพาะกิจที่ส่งมายังสมัชชาจึงถูกอหิมหาอำนาจคัดค้านและงดออกเสียงอยู่เสมอ แม้ว่าประเทศ
 ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดและกลุ่มประเทศอิสลามจะมีมติสนับสนุนอยู่ภายนอก⁴

สหภาพโซเวียตได้งดออกเสียงโดยให้ความเห็นว่า ญูญแจหลักของการจัดตั้งเขต
 สันติภาพในมหาสมุทรอินเดียอยู่ที่การกำจัดฐานทัพต่างชาติออกจากบริเวณนั้น และย้ำว่าสหภาพ
 โซเวียตเองไม่เคยมีและปัจจุบันก็ยังไม่มีความต้องการที่จะสร้างฐานทัพในบริเวณนั้น และมีความ
 ตั้งใจที่จะหาทางลดกิจกรรมทางทหารของรัฐที่มีได้ตั้งอยู่ในบริเวณนั้นบนพื้นฐานของหลักถ้อยที
 ถ้อยปฏิบัติ โดยวิธีการดังกล่าวจะต้องไม่เป็นการแทรกแซงเสรีภาพของการเดินเรือใน
 ทะเลหลวง⁵

1
 Resolution 2832 (XXVI) on 16 December 1971.

2
The UN and Disarmament 1970-1975, p.182

3
 Ibid., p.184.

4
 A/31/197, annex I and A/31/237, annex I.

5
The UN Disarmament Yearbook 1976, p.220.

ส่วนสหประชาชาติคัดค้านโดยให้เหตุผลว่า การสถาปนา เขตสันติภาพจะเป็นการแทรกแซงต่อหลัก เสรีภาพในการเดินเรือ โดยเฉพาะสิทธิของการผ่านโดยบริสุทธิ์ใจ (Innocent Passage) และจะเป็นอุปสรรคต่อการส่งกำลังบำรุงและการคงไว้ซึ่งฐานทัพของตนในดีเอโกการ์เซีย (Diago Garcia) การที่สหรัฐอเมริกาส่งกำลังไว้ในมหาสมุทรอินเดียก็เพื่อคุ้มครองเส้นทางเดินเรือในมหาสมุทรดังกล่าวของโลกแถบนี้มิให้ถูกรบกวน นอกจากนี้สหรัฐอเมริกายังให้ข้อสังเกตว่า ฐานทัพของสหรัฐอเมริกามหาสมุทรอินเดีย เท่านั้นที่ถูกนำมาวิพากษ์วิจารณ์ ในขณะที่ประเทศอื่นมี ฐานทัพภายนอกมหาสมุทรอินเดียอยู่เหมือนกันแต่ก็ไม่มีการวิจารณ์กัน¹

อย่างไรก็ดี สหภาพโซเวียตและสหรัฐได้อ้างเหตุผลเดิมเพื่อระงับการตั้งมหาสมุทรอินเดียเป็นเขตสันติภาพมาโดยตลอด แม้ว่าประเทศโลกที่สามจะพยายามชี้แจงว่าเขตดังกล่าวจะไม่เป็นการแทรกแซงต่อเสรีภาพและขัดขวางการเดินทางเรือในมหาสมุทรอินเดียก็ตาม² ซึ่งทำให้ประเทศโลกที่สามไม่พอใจและโจมตีว่า ประเทศอหิมาอำนาจไม่ให้ความร่วมมือ และเรียกร้องให้ทั้งสองประเทศให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ต่อคณะกรรมการเฉพาะกิจ³ นอกจากนี้ยังได้โจมตีการเจรจาระหว่างสหรัฐและสหภาพโซเวียตเพื่อจำกัดกิจกรรมทางทหารในมหาสมุทรอินเดียตามข้อเสนอของสหรัฐ⁴ ว่าการเจรจาดังกล่าวไม่ได้สร้างหนทางที่สร้างสรรค์ใด ๆ นอกจากเป็นการสร้างดุลแห่งอำนาจระหว่างมหาอำนาจ ซึ่งไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของปฏิญญา⁵

ในปี ค.ศ. 1978 ในการประชุมสมัชชาวาระพิเศษว่าด้วยการลดอาวุธได้มีการยอมรับว่าการจัดตั้งเขตสันติภาพในมหาสมุทรอินเดียเป็นการดำเนินงานคู่ขนานที่จะเสริมสร้างความมั่นคงของรัฐและเป็นความก้าวหน้าในการจำกัดและลดอาวุธ และเป็นการประกันสันติภาพและความมั่นคงของประเทศในบริเวณนั้น⁶

1
Ibid.

2
Ibid.

3
The UN Disarmament Yearbook 1977, p.256.

4
Ibid., p.252.

5
Official Records of the General Assembly, 32nd Session, First Committee, 7-38th and 40-44th Meeting.

6
Final Document, para.64.

ท่าทีของสหภาพโซเวียตได้เปลี่ยนแปลงไปนับแต่ปีนั้น โดยได้ออกเสียงสนับสนุนความพยายามของโลกที่สามที่เรียกร้องให้สหรัฐฯและสหภาพโซเวียตให้ความร่วมมือ และขอให้คณะกรรมการเฉพาะกิจเร่งดำเนินการ¹ และนอกจากนี้โซเวียตยังได้กล่าวว่าการเจรจากับสหรัฐฯเพื่อจำกัดกิจกรรมทางทหารในมหาสมุทรอินเดียไม่มีความก้าวหน้าใด ๆ เลย²

สหภาพโซเวียตให้เหตุผลที่หันมาสนับสนุนความพยายามของประเทศโลกที่สามว่าเป็นเพราะตนมีผลประโยชน์โดยตรงในภูมิภาคนี้ เนื่องจากเป็นเส้นทางที่ใช้เชื่อมระหว่างตะวันตกและตะวันออกของประเทศตน นอกจากนี้บางส่วนของประเทศของตน คือ รัฐทรานส์คอเคเซียน (Trans-Caucasian) และสาธารณรัฐเซนทรัลเอเซีย (Central Asian Republics) ก็อยู่ใกล้กับมหาสมุทรอินเดีย และมีผลในทางยุทธศาสตร์ เพราะสามารถถูกรุกรานทางทหารได้ง่ายกว่าภูมิภาคอื่น ๆ จึงควรจะมีการปรองดองกันเพื่อพิจารณาจัดตั้งเขตนี้³ แต่อันที่จริงแล้ว น่าจะเป็นเพราะว่าสหภาพโซเวียตเล็งเห็นแล้วว่าไม่ว่าจะอย่างไรสหรัฐฯก็คงไม่ยอมให้มีการกำหนดเขตดังกล่าวแน่ เพราะจะต้องถอนฐานทัพของตนออกไป จึงเปลี่ยนท่าทีหันมาสนับสนุนความพยายามของโลกที่สาม ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงภาพพจน์ที่ดีและเป็นการหาเสียงไปในตัว

ในปี ค.ศ. 1979 คณะกรรมการเฉพาะกิจได้มีมติเชิญสหรัฐฯและสหภาพโซเวียตเข้าร่วม เป็นกรรมการด้วย⁴ ซึ่งสหรัฐฯและสหภาพโซเวียตได้ตอบรับในปีถัดมา

หลังจากที่สหรัฐฯและสหภาพโซเวียตได้เข้าร่วม เป็นกรรมการแล้ว ประเทศโลกที่สามก็ได้เสนอให้จัดประชุมว่าด้วยมหาสมุทรอินเดียขึ้นในปี ค.ศ. 1981 ตามแผนการที่วางไว้ตั้งแต่

¹ Resolution 33/68 on 14 December 1978.

² The UN Disarmament Yearbook 1978, p.396.

³ Ibid., 1979, p.304.

⁴ Resolution 34/80 B on 11 December 1979.

ปี ค.ศ. 1979¹ ซึ่งสหภาพโซเวียตได้ให้ความสนับสนุนแก่สหรัษฎาคัดค้าน โดยอ้างว่า สถานการณ์ระหว่างประเทศยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเจรจา² อันเนื่องมาจากการที่สหภาพโซเวียตยังคงไม่ยอมถอนทหารออกจากอาฟกานิสถานซึ่งได้ครอบครองมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 ซึ่งเป็นเงื่อนไขข้อใหม่ของสหรัษฎา ที่นำมาใช้อ้างจวบจนปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถจัดการประชุมขึ้นได้ แม้ประเทศโลกที่สามจะแย้งว่าการประชุมดังกล่าวไม่หวังจะให้ประสบผลสำเร็จเพียงชั่วคราว แต่มุ่งหวังจะช่วยบรรเทาความตึงเครียดและบรรลุนัดตกลงกว้าง ๆ ในหลักการ และรูปแบบตามแนวทางของปฏิญญาเท่านั้นก็ตาม³ นอกจากนี้ประเทศโลกที่สามยังชี้ว่า ควรจะมีการกำหนดวันประชุมโดยเร็วที่สุด เพราะเขตสันติภาพจะทำให้ความมั่นคงของรัฐภายในเขตดังกล่าวมีมากขึ้นและมีผลต่อสันติภาพและความมั่นคงของโลกโดยส่วนรวมด้วย⁴

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าอุปสรรคจากการจัดตั้งเขตสันติภาพในมหาสมุทรอินเดียนี้ มาจากอธิมหาอำนาจ คือ สหรัษฎา เป็นเกณฑ์ เมื่อเห็นว่าตนจะต้องสูญเสียอิทธิพลและผลประโยชน์ไป โดยการอ้างข้อขัดข้องทางกฎหมายระหว่างประเทศและสถานการณ์ระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะตนเองจะได้เป็นสมาชิกในคณะกรรมการเฉพาะกิจหรือไม่ก็ตาม ซึ่งทำให้บทบาทของสหประชาชาติในด้านนี้ถูกจำกัดอยู่จนถึงปัจจุบัน

3.9 การประชุมลดอาวุธของโลก

ในการประชุมคณะกรรมการลดอาวุธปี ค.ศ. 1965 ประเทศกำลังพัฒนาได้เสนอให้สมาชิกจัดการประชุมลดอาวุธของโลกโดยมีทุกประเทศเข้าร่วม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากข้อเสนอของที่ประชุมประมุขของรัฐหรือหัวหน้ารัฐบาลของประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ณ นครเจนีวา ในปี ค.ศ. 1964⁵ แต่ที่ประชุมสมาชิกในปีนั้นได้สรุปว่าสมาชิกยังไม่อยู่ในฐานะที่จะจัดการ

1
Ibid.

2
The UN Disarmament Yearbook 1980, p.363.

3
Ibid.

4
The UN Disarmament Yearbook 1983, p.378.

5
Official Records of the Disarmament Commission, Supplement

ประชุม เช่นนั้นได้¹ โดยเฉพาะสหรัฐฯ เห็นว่า การดำเนินงานดังกล่าวจะไปขัดขวางต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการลึบแปดชาติ² ในขณะที่สหภาพโซเวียตสนับสนุนให้จัดการประชุมดังกล่าวโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ไม่ควรกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ล่วงหน้า³

แนวความคิดนี้เจียบหายไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง และกลับมาเป็นที่สนใจครั้งหนึ่งในปี ค.ศ. 1971 เมื่อสหภาพโซเวียตได้เสนอให้มีการจัดประชุมลดอาวุธของโลกขึ้นในสมัยชา โดยแถลงว่า การประชุมดังกล่าวจะสามารถพิจารณาถึงความซับซ้อนของปัญหาที่เกี่ยวกับการลดอาวุธทั้งอาวุธตามแบบและอาวุธนิวเคลียร์ ในเวลาเดียวกันก็จะเกิดความสนใจในชั้นปฐม ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาการห้ามและจำกัดอาวุธนิวเคลียร์ หากเสียงส่วนใหญ่ต้องการ เช่นนั้น⁴ นอกจากนั้นสหภาพโซเวียตยังได้เสนอให้มีการจัดการประชุมกันนอกขอบข่ายของสหประชาชาติ เพื่อที่ทุกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสหประชาชาติหรือไม่ ได้สามารถเข้าร่วมการประชุมได้ และการประชุมดังกล่าวก็อาจกลายเป็นที่ประชุมระหว่างประเทศได้ในเวลาต่อไป ซึ่งจะพบปะกันทุก ๆ สองหรือสามปี⁵

แต่สหรัฐฯคัดค้านแนวความคิดดังกล่าว โดยแถลงว่าคนไม่คิดว่าการประชุมลดอาวุธของโลกจะประสบความสำเร็จ เพราะความตกลงเกี่ยวกับการลดอาวุธจะประสบความสำเร็จได้ก็จากการเจรจากันอย่างจริงจังและระมัดระวังเท่านั้น ไม่ใช่ผ่านการประชุมที่กว้างขวางใหญ่โต ยิ่งไปกว่านั้นสหรัฐฯยังมองไม่เห็นเหตุผลที่จะจัดตั้งเครื่องมือในการลดอาวุธเพิ่มขึ้นนอกขอบข่ายสหประชาชาติ⁶

¹ The UN and Disarmament 1945-1970, p.104.

² Ibid., p.105.

³ The UN Yearbook 1965, p.59.

⁴ Official Records of the General Assembly, 26th Session, Annexes, agenda item 97, Document A/8491.

⁵ Ibid., Document A/L.631.

⁶ Ibid.

อย่างไรก็ดี ประเทศโลกที่สามส่วนใหญ่เห็นว่าควรจะมีการศึกษาในเรื่องนี้กัน
อย่างจริงจัง และได้เสนอมติให้ประเทศต่าง ๆ เสนอความคิดเห็นต่อเลขาธิการสหประชาชาติ¹
ในปี ค.ศ. 1972 เมื่อสหประชาชาติมีมติจัดตั้งคณะกรรมการพิเศษว่าด้วยการประชุม
การลดอาวุธของโลก (Special Committee on the World Disarmament Conference)
ขึ้น เพื่อศึกษาทัศนคติและคำแนะนำของรัฐบาลต่าง ๆ เกี่ยวกับการประชุมการลดอาวุธของโลก
และปัญหาที่เกี่ยวข้อง สหรัฐาก็เป็นประเทศเดียวที่งดออกเสียงโดยให้เหตุผลว่า ตนเห็นว่า
จะเป็นอันตรายต่อช่างงานที่มีอยู่แล้ว และกำลังหาทางทำความเข้าใจกันอยู่² แต่ต่อมาสหรัฐ
กลับให้ความยินยอมสนับสนุนการจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ ว่าด้วยการประชุมลดอาวุธของโลก
ซึ่งสืบเนื่องมาจากคณะกรรมการพิเศษ และมีหน้าที่เช่นเดียวกัน³ โดยสหรัฐฯ แถลงว่า ที่ตน
ให้ความยินยอมนี้เป็นการให้อย่างมีเงื่อนไข โดยชี้ว่าการประชุมลดอาวุธของโลกจะ ให้อำนวย
ต่อกระบวนการลดอาวุธในภายภาคหน้า แต่จะไม่มีผลให้อำนวยใด ๆ เลยหากจัดให้มีการประชุม
กันขึ้นก่อนหน้าเวลาอันควร⁴ และได้อ้างเหตุผลนี้เพื่อระงับการจัดประชุมมาโดยตลอด

ด้วยความเห็นของสหรัฐฯ ซึ่งขัดแย้งกับประเทศทั่วไปดังกล่าว ทำให้ไม่สามารถ
ดำเนินการจัดประชุมการลดอาวุธของโลกขึ้นได้ เพราะขาดความเห็นชอบจากสหรัฐฯ ซึ่งเป็น
มหาอำนาจนิวเคลียร์และเป็นหนึ่งในคณะกรรมการเฉพาะกิจ แม้ว่าสหภาพโซเวียตและประเทศ
อื่น ๆ จะสนับสนุนการประชุมการลดอาวุธของโลกอย่างท่วมท้นก็ตาม ในปี ค.ศ. 1976 สหประชา
จึงได้มีมติขอให้คณะกรรมการเฉพาะกิจดำเนินการติดต่อโดยใกล้ชิดกับผู้แทนของรัฐที่ครอบครอง
อาวุธนิวเคลียร์เพื่อรับทราบข่าวสารและทัศนคติของประเทศดังกล่าว และพิจารณาความเห็น
ของประเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการประชุมลดอาวุธของโลก⁵ และได้ยืนยันหน้าที่ดังกล่าว
มาเป็นระยะ ๆ จนถึงปัจจุบัน

1 Resolution 2833 (XXVI) on 16 December 1971.

2 Document A/8817.

3 Resolution 3183 (XXVIII) on 18 December 1983.

4 The UN and Disarmament 1970-1975, p.35.

5 Resolution 31/190 on 21 December 1976.

ในการประชุมสมัชชาวาระพิเศษว่าด้วยการลดอาวุธในปี ค.ศ. 1978 แม้จะมีการระบุไว้ในเอกสารสุดท้ายว่า ในเวลาที่เหมาะสมโดยเร็วที่สุด การประชุมลดอาวุธของโลกจะต้องถูกจัดขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของประเทศทั่วโลก และด้วยการจัดเตรียมที่พอเพียง¹ แม้สหรัฐจะออกเสียงสนับสนุนให้เอกสารสุดท้ายแต่ก็ยังคงยืนยันความเห็นเดิมคือยังไม่ถึงเวลาที่เหมาะสม ส่วนสหภาพโซเวียตแถลงสนับสนุนประเทศโลกที่สาม โดยเห็นว่า ถึงเวลาการจัดประชุมแล้ว² ซึ่งเป็นความเห็นเดียวกับที่ได้ให้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1972³

ในปัจจุบันการจัดประชุมการลดอาวุธของโลกยังไม่มีความก้าวหน้าใด ๆ เพราะสหรัฐยังคงคัดค้านการจัดประชุมในคณะกรรมการเฉพาะกิจอยู่ ซึ่งแสดงออกถึงความชะงักงันที่มีมูลเหตุมาจากการไม่ให้ความร่วมมือของประเทศอหิวาอำนาจ และข้อจำกัดของระเบียบวิธีการออกเสียงในคณะกรรมการเฉพาะกิจที่ต้องอาศัยหลักความเห็นชอบร่วม (Consensus)

3.10 การไม่แพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์

ในทศวรรษ 1950 ทั้งสหรัฐและสหภาพโซเวียตได้ขยายและเสริมสร้างพันธมิตรทางทหารและการจัดการด้านการป้องกันร่วมกัน โดยเฉพาะการติดตั้งกองกำลังและอาวุธนิวเคลียร์บนดินแดนของรัฐอื่นที่มีอาวุธนิวเคลียร์ในยุโรป ทำให้เกิดความตึงเครียดและหวาดหวั่นถึงภัยสงครามนิวเคลียร์ที่อาจเกิดขึ้นได้

ข้อเสนอแรกที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการห้ามแพร่ขยายนิวเคลียร์เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1956-1957 โดยความริเริ่มของสหภาพโซเวียตและสหรัฐในคณะอนุกรรมการของคณะกรรมการลดอาวุธ เพราะความห่วงใยในการติดตั้งอาวุธนิวเคลียร์ในเยอรมัน โดยสหภาพโซเวียตเสนอการจัดตั้งเขตจำกัดและตรวจตราอาวุธในยุโรปกลาง โดยเฉพาะการยกเลิกการติดตั้งอุปกรณ์ปรมาณูทางทหารและอาวุธปรมาณูและไฮโดรเจนไม่ว่าชนิดใดในเขตนั้น⁴ ส่วนสหรัฐ

¹ Final Document, para.22.

² Official Records of the General Assembly, 33rd Session, First Committee, 4th - 50th and 59th Meetings.

³ The UN and Disarmament 1970-1975, p.28.

⁴ Official Records of the Disarmament Commission, Supplement for January to December 1956, Document DC/83, annex 5 (DC/SC.1/41).

เสนอให้มีการหยุดผลิตวัตถุพิษชั้น เพื่อทำ เป็นอาวุธอีกทั้งแต่ละฝ่ายจะต้องไม่ส่งผ่านการ ควบคุมอาวุธนิวเคลียร์ใด ๆ หรือยอมรับการส่งผ่านใด ๆ นอกจากจะอยู่ในความตกลงระหว่าง ผู้โอนและผู้ถูกโอน การใช้กำลังอยู่ในสถานะของการป้องกันโดยรัฐนั้น ๆ หรือกลุ่ม¹ ข้อเสนอ ของทั้งสองประเทศได้รับการพัฒนา เป็นแนวความคิด เกี่ยวกับการจัดตั้ง เขตปลอดนิวเคลียร์และห้าม แพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ในเวลาต่อมา²

ความพยายามห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ในระยะแรก เป็นของประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ ได้แก่ ไอร์แลนด์และสวีเดน โดยเสนอเป็นส่วนหนึ่งในแผนงานการลด อาวุธโดยทั่วไปและสมบูรณ์ แต่ไม่ได้รับความสนใจเท่าใดนัก จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1965 สหประชา และสหภาพโซเวียตจึงได้ เสนอร่างสนธิสัญญาห้ามการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ของแต่ละฝ่ายใน คณะกรรมการสืบทอดชาติ³ ซึ่งสหประชาชาติว่า ร่างสนธิสัญญาของสหภาพโซเวียตมีลักษณะของ การใช้ภาษาที่กว้างมาก ทำให้ปิดกั้นการนำอาวุธนิวเคลียร์ของสหประชาชาติซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุม ของตนเอง ไปติดตั้งในดินแดนของสมาชิกเนได้ไม่ได้ ในขณะที่สหภาพโซเวียตโจมตีว่า ร่าง สนธิสัญญาของสหประชาชาติมีช่องว่างซึ่งสามารถทำให้พันธมิตร เนโต้ของสหประชาชาติสามารถใช้อาวุธนิวเคลียร์ ได้โดยเฉพาะ เยอรมันตะวันตก ซึ่งสามารถครอบครองอาวุธนิวเคลียร์โดยทางอ้อมอยู่แล้ว³

ในปี ค.ศ 1967 อันเดียได้แสดงต่อคณะกรรมการสืบทอดชาติโดยชี้ให้เห็นถึงปัญหา การแพร่ขยายในลักษณะอื่น ได้แก่การห้ามแพร่ขยายนั้น ไม่ควรจะทำกัน เฉพาะในแนวกว้าง (การแพร่ขยายจากท้าวานาจนผู้ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์) เท่านั้น แต่ควรจะทำทางป้องกัน การแพร่ขยายในแนวกิ่ง (การแพร่ขยายโดยการคิดค้นขึ้นเองของแต่ละประเทศ) ด้วย นอกจากนี้

1 Ibid., Supplement for January to December 1957, Document

DC/113, annex 5 (DC/SC.1/66).

2 The UN and Disarmament 1945-1970, p.258.

*ไปรดูตารางการเปรียบเทียบร่างสนธิสัญญาของแต่ละฝ่ายในภาคผนวก 3.

3 The UN and Disarmament 1945-1970, p.280.

ยังได้ขอให้มีการประกันความมั่นคงของรัฐที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์เนื่องจากต้องผลละสิทธิ์ การครอบครองอาวุธนิวเคลียร์หากเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยาย และยังสนับสนุนข้อเสนอของบราซิลในการพัฒนาการระเบิดนิวเคลียร์ในทางสันติด้วย ซึ่งนับเป็นความคิดต่อต้านการแพร่ขยายแบบใหม่ และได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากประเทศโลกที่สามโดยเฉพาะใน ส่วนของการประกันความมั่นคง¹

ในปีถัดมาหลังจากที่ได้หารือกันอย่างไม่เป็นทางการนอกสหประชาชาติแล้ว สหรัฐฯและสหภาพโซเวียตก็ได้ร่วมกันเสนอร่างสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายฉบับใหม่ ซึ่งสมาชิกได้มีมติเชิญชวนให้ประเทศสมาชิกลงนามหลังจากได้รับการแก้ไขเล็กน้อยแล้ว²

จากความวิตกกังวลของประเทศโลกที่สาม ถึงความมั่นคงของตนเอง เมื่อได้ลงนามและให้สัตยาบันเนื่องจากบทบัญญัติในสนธิสัญญาได้ห้ามการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ไว้ สหรัฐฯ สหภาพโซเวียตและอังกฤษ ได้เสนอร่างมติต่อคณะมนตรีความมั่นคงประกันความมั่นคงของรัฐที่ไม่มีนิวเคลียร์ โดยหากมีความก้าวร้าวหรือคุกคามด้วยอาวุธนิวเคลียร์ต่อรัฐที่ไม่มีนิวเคลียร์ จะเป็นการสร้างสถานะให้คณะมนตรีฯ ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามเงื่อนไขภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติในทันที³ ซึ่งได้รับการโจมตีจากประเทศโลกที่สามว่า ไม่ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางบวกต่อการรับประกันความมั่นคงของตนเลย เพราะหน้าที่ดังกล่าวได้รับการบัญญัติไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติอยู่แล้ว และชี้ว่าความหวังที่แท้จริงของประเทศที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ในเรื่องความมั่นคงยังคงอยู่ที่การลดอาวุธนิวเคลียร์⁴

¹ Official Records of the Disarmament Commission, Supplement for 1967 and 1968, Document DC/230 and Add.1, annex IV, ENDC/192 and ENDC/193.

² Resolution 2373 (XXII) on 12 June 1968.

³ Resolution 255 (198) of the Security Council on 19 June 1968.

⁴ Document S/PV.1430, 1431 and 1433.

นับแต่ปี ค.ศ. 1970 ประเทศที่ไม่มีนิวเคลียร์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศโลกที่สามได้ แสดงความไม่พอใจเป็นอย่างมาก เพราะเงื่อนไขที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 6 แห่งสนธิสัญญา ห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ คือ การหาทางดำเนินการเจรจาเกี่ยวกับมาตรการที่มีประสิทธิภาพ ในเรื่องการหยุดแข่งขันทางอาวุธและการลดอาวุธนิวเคลียร์ยังไม่ได้รับการปฏิบัติ¹ และได้ ทวีเพิ่มขึ้น เมื่ออินเดียสามารถทดลองระเบิดนิวเคลียร์ลูกแรกได้ เป็นผลสำเร็จในปี ค.ศ. 1974 แม้ว่าอินเดียจะอ้างว่า การทดลองของตนนั้น เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในทางสันติและไม่มีเจตนา ที่จะพัฒนาเป็นอาวุธนิวเคลียร์และว่าตนไม่ได้ทำผิด เงื่อนไขในสนธิสัญญาห้ามแพร่ขยายอาวุธ นิวเคลียร์ เพราะตนไม่ได้เข้าร่วมเป็นภาคี² อย่างไรก็ตาม สหประชาชาติว่าวิทยาการในการ ทำระเบิดนิวเคลียร์เพื่อสันตินั้นไม่ต่างกับวิทยาการในการทำอาวุธนิวเคลียร์เลย³ นอกจากนี้ ประเทศส่วนใหญ่ก็เห็นด้วยว่าเป็นไปไม่ได้ที่รัฐที่ปราศจากสมรรถนะทางอาวุธนิวเคลียร์จะดำเนิน โครงการระเบิดนิวเคลียร์เพื่อสันติได้⁴

ข้อเรียกร้องดังกล่าวไม่ได้รับความสนใจจากอภิมนตรีอำนาจเท่าที่ควร แม้จะมีการ เรียกร้องกันมาทุกปี โดยสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตต่างแถลงว่า ทั้งสองกำลังหาทางพยายาม ดำเนินเรื่องดังกล่าวอยู่ โดยเฉพาะทั้งสองกำลังเร่งหาทางตกลงเพื่องดการทดลองนิวเคลียร์ โดยสมบูรณ์⁵

ต่อข้อเรียกร้องของประเทศโลกที่สามที่เป็นภาคีสถิติสัญญาห้ามการแพร่ขยายอาวุธ นิวเคลียร์ที่ให้มีการประกันความมั่นคงของตนในรูปแบบของการประกันในทางลบ (Negative Assurances) โดยให้ประเทศที่ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ยอมรับเงื่อนไขในทางกฎหมาย เพื่อที่จะไม่ใช้ หรือคุกคามว่าจะใช้อาวุธนิวเคลียร์ต่อประเทศที่ไม่มีนิวเคลียร์ที่เป็นภาคีคือสนธิ สัญญาดังกล่าว ทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตก็คัดค้าน โดยสหรัฐอเมริกาให้เหตุผลว่า จะเป็นการ

¹ The UN and Disarmament 1970-1975, p.76.

² Ibid., p.77.

³ Ibid., p.78.

⁴ Ibid., p.91.

⁵ The UN Disarmament Yearbook 1980, p.130.

ด้รอนข้อผูกพันของคนที่มิกับพันธมิตรในส่วนที่เกี่ยวกับความมั่นคงร่วมกัน ซึ่งมีพื้นฐานอยู่บนมาตราที่ 51 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ และสหภาพโซเวียตก็ให้เหตุผลว่า จะเป็นการผูกพันเฉพาะประเทศนิวเคลียร์บางประเทศที่เป็นภาคีสถิตสนธิสัญญาที่เท่านั้น¹ ซึ่งเป็นการอ้างถึงความเท่าเทียมกัน

จากผลสืบเนื่องจากการห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ดังกล่าว ทำให้ความสนใจถูกเบี่ยงเบนออกมาสู่การห้ามทดลองอาวุธนิวเคลียร์โดยสมบูรณ์ เพื่อป้องกันการแพร่ขยายจากแนวตั้งและการค้าประกันความมั่นคงของประเทศไม่มีนิวเคลียร์นับแต่ปี ค.ศ. 1976 แต่ผลสืบเนื่องทั้งสองเรื่อง สหประชาชาติก็ยังไม่สามารถมีบทบาทใด ๆ ออกมา เนื่องจากการคัดค้านของประเทศอิมหาอำนาจด้วยเหตุผลเดิมและจากประเทศโลกที่สามบางประเทศที่อ้างว่าต้องการพัฒนาิวเคลียร์ในทางสันติ และในที่สุดหัวข้อการพิจารณาการห้ามแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ก็เลิกล้มไปตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 ซึ่งนับเป็นอุปสรรคทั้งจากอิมหาอำนาจและประเทศโลกที่สาม และเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางวิทยาการด้วย

3.11 การห้ามทดลองนิวเคลียร์

การห้ามการทดลองนิวเคลียร์เป็นผลมาจากความริเริ่มของอินเดียซึ่งเป็นประเทศโลกที่สาม โดยได้เสนอให้มีการระงับการทดลองต่อเลขานุการสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1954² และนับเป็นขบวนการแรกของประเทศโลกที่สามในเรื่องการลดอาวุธของสหประชาชาติ ซึ่งต่อมาได้รับการสนับสนุนจากประเทศโลกที่สามอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง สหรัฐฯและสหภาพโซเวียตแสดงความเห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าวและแถลงว่า ควรมีการทำความตกลงเพื่อหยุดหรือจำกัดการทดลองดังกล่าวลงด้วย³ แต่เมื่อสหภาพโซเวียตประกาศหยุดทดลอง ตั้งแต่ 31 มีนาคม 1958 และเรียกร้องให้ประเทศอื่น ๆ ยุติด้วยนั้น ปรากฏว่าแม้สหรัฐฯจะแถลงว่าเป็นข้อเสนอที่น่าสนใจ แต่ก็ยังคงดำเนินการทดลองอยู่ ทำให้สหภาพโซเวียตประกาศเริ่มการทดลองใหม่อีกครั้งในวันที่ 31 ตุลาคม ค.ศ. 1958 และย้ำว่า ตนจะทำการทดลองในอัตรา 1:1

¹ Ibid. 1976, p. 104.

² Official Records of the Disarmament Commission, Supplement for April, May and June 1954, Document DC/44.

³ Ibid., Supplement for January to December 1956, Document DC/83, annexes 5 and 6 (DC/SC 1/41-42).

ของจำนวนการทดลองที่ฝ่ายตะวันตกดำเนินการไปตั้งแต่ต้นยุคการทดลองลง¹ ได้มีการเจรจาเพื่อหยุดการทดลองนิวเคลียร์ ณ นครเจนีวา นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1958 ระหว่างอภิมหาอำนาจทั้งสองและมีอังกฤษเข้าร่วมด้วย แต่เป็นการเจรจากันนอกสหประชาชาติ แม้จะรายงานผลให้สหประชาชาติทราบเป็นประจำทุกปีก็ตาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี การเจรจาดังกล่าวก็เลิกล้มไปในปี ค.ศ. 1960 ด้วย วิกฤตการณ์ ยู 2 คือการที่เครื่องบินแบบ ยู 2 ที่ไม่ติดอาวุธของการบริหารอวกาศและการบินแห่งชาติสหรัฐฯ (United States National Aeronautical and Space Administration-NASA) ถูกยิงตกในดินแดนของสหภาพโซเวียต เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1960 และสหรัฐฯ ได้ยอมรับว่า เป็นความพยายามที่จะหาข้อมูลที่ถูกปิดบังไว้หลังม่านเหล็ก² เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้สหภาพโซเวียตประกาศถอนตัวออกจากการประชุมคณะกรรมการลึบชาติ ณ นครเจนีวา ในวันที่ 27 มิถุนายน ค.ศ. 1960 ในขณะที่ยังคงดำเนินการพิจารณาแผนการลดอาวุธโดยทั่วไปและสมบูรณ์อยู่ และข้อเสนอสหรัฐฯ ในแผนงานดังกล่าว และในเรื่องการหยุดทดลองนิวเคลียร์ต้องเป็นอันล้มเลิกไป³

แม้จะกลับมาประชุมกันอีกในปี ค.ศ. 1961 แต่ก็ต้องล้มเลิกไปในปี ค.ศ. 1962 เพราะความขัดแย้งในเรื่องการควบคุม โดยสหภาพโซเวียตเห็นว่า ระบบการตั้งจุดควบคุมของสหรัฐฯ ที่ได้เสนอนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นข่างานจารกรรม⁴ ในขณะที่สหรัฐฯ โจมตีว่า สหภาพโซเวียตไม่มีความจริงจังในการหยุดการทดลองนิวเคลียร์⁵

เมื่อการประชุมนอกสหประชาชาติชะงักงันไป ประเทศอภิมหาอำนาจทั้งสองก็เริ่มเจรจากันใหม่ภายในข่างานของสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1962 สหรัฐฯ ได้ชี้แจงว่า การควบคุม

¹ The UN and Disarmament 1945-1970, p.205.

² Keesing's Research Report, Disarmament : Negotiations and Treaties, 1946-1971, p.209.

³ Ibid., p.213 and The UN and Disarmament 1945-1970, p.213.

⁴ The UN and Disarmament 1945-1970, p.217.

⁵ Ibid., p.218.

ระหว่างประเทศเป็นสิ่งที่จำเป็นในการนี้สหรัฐอเมริกาได้เสนอให้มีการห้ามทดลองเฉพาะแห่ง คือ ในบรรยากาศ ในอวกาศ และใต้น้ำ โดยชี้ว่า การห้ามการทดลองใต้ดินนั้นกระทำการตรวจสอบได้ยาก เพราะการสั่นสะเทือนจากการระเบิดมักจะไม่ได้แตกต่างไปจากแผ่นดินไหวในระดับต่ำทั่วไป¹ ในขณะที่สหภาพโซเวียตต้องการให้รวมการทดลองใต้ดินเข้าไปด้วย โดยใช้วิธีการของแต่ละชาติ (National Means) เพื่อการควบคุมไม่ต้องเข้าไปควบคุมถึงในดินแดนของรัฐอื่น² ส่วนประเทศโลกที่สามได้แถลงสนับสนุนการห้ามทดลองมาโดยตลอด แต่ละวันที่จะให้ความเห็นในรายละเอียด โดยเฉพาะในเรื่องของการตรวจสอบ โดยขอให้ประเทศอภิมหาอำนาจ ทหาทางออก และชี้ว่าความแตกต่างในความเห็นของทั้งสองประเทศเป็นสิ่งที่ไม่ยากที่จะแก้ปัญหา³

ในปี ค.ศ. 1963 สหรัฐฯ สหภาพโซเวียต และอังกฤษ ได้เจรจากันเอง ณ นครมอสโก และได้จัดทำสนธิสัญญาห้ามการทดลองนิวเคลียร์ ในบรรยากาศในอวกาศ และใต้น้ำ โดยสหภาพโซเวียตไม่ยืนยันที่จะให้การห้ามดังกล่าวครอบคลุมถึงการทดลองใต้ดิน และสหรัฐาก็ไม่ยืนยันถึงความจำเป็นในการจัดตั้งระบบตรวจสอบ และภายหลังที่สมัชชาได้มีมติเชิญชวนให้ประเทศสมาชิกเข้าร่วมลงนามแล้ว⁴ ก็ได้ดำเนินการความพยายามเพื่อหาทางหยุดการทดลองนิวเคลียร์โดยสมบูรณ์ต่อไป เพราะยังคงมีการทำการทดลองใต้ดินกันอยู่

อย่างไรก็ดี ความพยายามในการห้ามการทดลองอาวุธนิวเคลียร์โดยเด็ดขาดนั้น จวบจนปัจจุบันก็ยังไม่สามารถประสบความสำเร็จ เนื่องจากปฏิกิริยาของประเทศอภิมหาอำนาจในเรื่องต่อไปนี้

1. เรื่องการตรวจสอบ เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ได้มีการโต้แย้งกันมานานแล้ว ระหว่างสหภาพโซเวียตและสหรัฐฯ โดยสหรัฐายืนยันที่จะจัดตั้งระบบควบคุมตรวจสอบให้เป็นไปตามความตกลงที่จะได้จัดทำกันขึ้น ส่วนสหภาพโซเวียตยืนยันที่จะให้แต่ละชาติแสวงหาวิธีของตนเอง ในระยะหลังสหภาพโซเวียตได้แสดงท่าทีผ่อนปรนมากขึ้น โดยแถลงในสมัชชา ปี ค.ศ. 1976 ว่าอาจจะมีการเปิดจุดตรวจสอบบนดินแดนของตนได้ในบางสถานการณ์⁵ และได้เสนอร่าง

1
Ibid., p.223, 226.

2
Ibid., p.224, 227.

3
Ibid., p.231.

4
Resolution 1910 (XXIII) on 27 November 1963.

5
A/C.1/31/PV.41.

สนธิสัญญาเพื่อการพิจารณา¹ โดยให้ประเทศภาคีสงคณผู้ตรวจสอบเข้าไปในดินแดนของอีก
รัฐหนึ่งได้ เมื่อมี เหตุสงสัยโดยต้องแจ้ง เหตุผลและได้รับความยินยอมจากรัฐดังกล่าวเสียก่อน
หากรัฐที่ต้องสงสัยไม่ยินยอม ต้องแจ้งเหตุผลด้วยว่าเหตุใดจึงไม่อนุญาต หากเหตุผลดังกล่าว
ไม่เป็นที่พอใจ รัฐที่ต้องการตรวจสอบนั้นสามารถร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญที่จะได้
จัดตั้งขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความสันสะเทือนของแผ่นดินเพื่อพิจารณาได้ แต่สหรัฐฯเห็นว่า
ไม่พอเพียง โดยต้องการระบบที่จะประกันได้ว่าจะไม่มีการระเบิดของนิวเคลียร์อีกต่อไป
โดยเฉพาะการอ้างการระเบิดนิวเคลียร์ในทางสันติ² ซึ่งทำให้สหภาพโซเวียตโจมตีท่าทีของ
สหรัฐฯว่าต้องการถ่วงเวลาและไม่มีความจริงจัง โดยชี้ให้เห็นว่าการยกเลิกการทดลองนิวเคลียร์
นี้เป็นมาตรการจำกัดอาวุธที่มีผลต่อโครงการทดลองอาวุธใหม่ ๆ ของสหรัฐฯ³

สหรัฐฯเองนั้นเห็นว่า การควบคุมตรวจตราเป็นหัวใจของการลดอาวุธเลยที่เดียว
โดยให้เหตุผลว่า หากปราศจากการตรวจตราจะเป็นการอนุญาตให้มีการเตรียมการอย่างลับ ๆ
ได้⁴ ซึ่งสหรัฐฯได้แสดงความเห็นย้าเรื่องนี้มาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน และได้โจมตีสหภาพ
โซเวียตว่าไม่มีความจริงจังในการลดอาวุธ พร้อมทั้งยกตัวอย่างว่า สหภาพโซเวียตได้แอบ
ทำการทดลองลับ ๆ มาแล้วไม่ต่ำกว่า 50 ครั้ง เฉพาะในปี ค.ศ. 1961 เมื่อประกาศหยุด
ทดลองในปีนั้น⁵

ในขณะที่สหภาพโซเวียตได้เคยปฏิเสธหลักการควบคุมตรวจตรามาแล้วครั้งหนึ่ง คือ
แผนการบารุช (Baruch Plan 1946) ของสหรัฐฯ ในการควบคุมตรวจตรากิจกรรมทาง
นิวเคลียร์ต่าง ๆ ซึ่งในครั้งนั้น แม้สหภาพโซเวียตจะยังไม่สามารถผลิตอาวุธนิวเคลียร์ได้แต่หาก

¹ Resolution 37/85 on 9 December 1982.

² Official Records of the General Assembly, 38th Session,
Supplement No.27 (A/38/27).

³ Ibid., Plenary Meetings, 5th - 33rd Meetings.

⁴ The UN and Disarmament 1945-1970, p.217.

⁵ The UN Disarmament Yearbook 1981, p.114.

ยอมรับแต่นั้น ก็หมายถึงสหภาพโซเวียตไม่สามารถจะดำเนินกิจกรรมทางนิวเคลียร์ของตนเอง
ได้ในอนาคต และยอมให้มีการควบคุมทรัพยากรทางนิวเคลียร์ในประเทศตน นั่นคือจะเป็นการ
แทรกแซงเข้ามาในวิถีชีวิตแห่งรัฐตน ซึ่งจะเป็นการรบกวนต่อความมั่นคงของตน¹ นอกจากนี้
ยังเห็นว่า ข้อเรียกร้องของฝ่ายตะวันตกให้มีการควบคุมระหว่างประเทศก็คือความต้องการที่จะ
ตั้งหน่วยงานจารกรรมบนดินแดนของตน² และการยกเลิกสิทธิในการยับยั้ง (Veto) ก็จะทำ
ให้สหประชาชาติเป็นเครื่องมือเพื่อรวบรวมความกล้าเพื่อเสี่ยงต่อด้านทางทหาร
กับตนได้³

สำหรับประเทศโลกที่สามอื่น ๆ นั้น เห็นว่า ปัญหาของการตรวจสอบและการยินยอมนั้น
ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาหรือนำเข้าไปใกล้การแก้ปัญหาและไม่ควรจะนำมาใช้เพื่อถ่วงเวลาการเจรจา
ด้านอื่น ๆ ในการจัดทำสนธิสัญญาห้ามการทดลองอาวุธนิวเคลียร์โดยเด็ดขาด⁴

ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่ต้องเลือกเอาทางใดทางหนึ่ง (Dilemma) คือ หากไม่มี
การตรวจสอบจะไม่มีเครื่องประกันได้ว่า ประเทศคู่ภาคีจะปฏิบัติตามสนธิสัญญาหรือความตกลง
ดังกล่าว แต่หากมีการตรวจสอบและความคุมก็หมายถึงว่า หน่วยงานที่จะเข้าไปตรวจสอบและ
ควบคุมนั้นสามารถรู้ข้อมูลที่สำคัญต่าง ๆ ในการป้องกันประเทศของประเทศภาคีด้วย ซึ่งอาจจะ
เป็นภัยต่อประเทศนั้น ๆ ในอนาคต

¹ Official Records of the Security Council, Second Year, No.22,
115th Meeting, p.455.

² The UN and Disarmament 1945-1970, p.217.

³ John H. Barton and Lawrence D. Weiler, International Arms
Control....., p.71.

⁴ Official Records of the General Assembly, Plenary Meeting,
5th - 33rd Meetings.

2. เรื่องการเข้าร่วมของประเทนิวเคลียร์ทุกประเทศ ในปี ค.ศ. 1972 สหภาพโซเวียตได้ตั้งเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า การหยุดการทดลองจะต้องกระทำกันในทุกพื้นที่โดยรัฐทุกรัฐ การที่รัฐนิวเคลียร์บางรัฐไม่ยอมเข้าร่วมในสนธิสัญญาห้ามการทดลองบางส่วนจะเป็นการขัดขวางความก้าวหน้าของการจัดทำความตกลงห้ามการทดลองโดยสมบูรณ์¹ สหภาพโซเวียตได้เน้นความต้องการของตนอีกครั้งหนึ่งในปี ค.ศ. 1975 โดยการเสนอร่างมติต่อสมัชชาเรียกกรองให้ประเทนิวเคลียร์ทุกประเทศเข้าร่วมการเจรจาห้ามการทดลองอาวุธนิวเคลียร์โดยทั่วไปและสมบูรณ์² ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากประเทศโลกที่สามอย่างท่วมท้น แต่ประเทนิวเคลียร์บางประเทศ เช่น ฝรั่งเศส และสาธารณรัฐประชาชนจีนยังไม่ตกลงด้วย เพราะเห็นว่าจะทำให้ตนเสียโอกาสในการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของตน อย่างไรก็ตาม สหภาพโซเวียตก็ได้ยืนยันท่าทีของตนมาทุกปี และว่าจะเป็นการผ่อนคลายการคุกคามของสงครามนิวเคลียร์และเหนี่ยวรั้งการแข่งขันทางอาวุธ³

ข้อเรียกร้องของสหภาพโซเวียตแม้จะเป็นสิ่งที่มีเหตุผล เพราะสหภาพโซเวียตไม่ต้องการจะถูกควบคุมจำกัดแต่เพียงฝ่ายเดียว ในขณะที่ฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศเสรียังคงมีอิสระในด้านนี้แต่ก็เป็นการยืนยันถึงความเชื่อที่ว่าความตกลงซึ่งมีเฉพาะบางประเทศที่เป็นภาคี เป็นสิ่งที่ยากแก่การเจรจา เพราะไม่มีประเทศหรือกลุ่มประเทศใดที่สามารถแยกตัวออกจากความสัมพันธ์ทางทหารกับสังคมที่เหลือ⁴ แต่สำหรับสหรัฐานั้น ไม่ออกความเห็นในเรื่องดังกล่าวนี้เลย

3. เรื่องการใช้ระเบิดนิวเคลียร์ในทางสันติ ในปี ค.ศ. 1974 เมื่ออินเดียทำการทดลองระเบิดนิวเคลียร์สำเร็จ และอ้างว่าตนจะใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในทางสันตินั้น ทำให้เกิดการติดกันอย่างกว้างขวางถึงการทดลองนิวเคลียร์ โดยอ้างวัตถุประสงค์ในทางสันติเป็นเครื่อง

¹ The UN and Disarmament 1970-1975, p.61.

² Resolution 3478 (XXX) on 11 December 1975.

³ The UN and Disarmament Yearbook 1983, p.99.

⁴ Sergiu Verona, "International, Legal and Diplomatic Aspects" Obstacles to Disarmament and Ways of Overcoming Them, Swadesh Rana, editor, p.35.

บ่งชี้ว่า สหรัฐฯ ได้เข้าถึงการนำเอาการระเบิดนิวเคลียร์ในทางสันติไปใช้ในทางทหาร และว่าความตกลงที่จะจัดทำกัน เพื่อห้ามการทดลองก็ควรจะบรรลุวิธีแก้ปัญหานี้ด้วย โดยตรวจสอบเพื่อประกันว่าการระเบิดนิวเคลียร์ในทางสันตินั้น เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในทางสันติอย่างแท้จริง¹ ในขณะที่สหภาพโซเวียตเห็นว่า วิธีแก้ปัญหากการระเบิดนิวเคลียร์ในทางสันติจะพบได้หลังจากการบรรลุถึงความตกลงห้ามทดลองกันแล้ว เช่น จะทำการระเบิดนิวเคลียร์ในทางสันติได้ภายใต้ความตกลงพิเศษ² และว่าการระเบิดนิวเคลียร์ในทางสันตินั้น เป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะมีประโยชน์และมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจมากกว่าการระเบิดด้วยเคมีแบบเดิม³ อย่างไรก็ตาม ปรเทศโลกที่สามส่วนใหญ่ต้องการให้เร่งทำสนธิสัญญาห้ามการทดลองทั้งหมด ซึ่งรวมทั้งอาวุธนิวเคลียร์และการระเบิดในทางสันติ เพราะเห็นว่าการระเบิดนิวเคลียร์ในทางสันติก็สามารถใช้เพื่อทำสงครามได้เช่นกัน⁴

ด้วยปฏิกิริยาที่แตกต่างกันดังกล่าว ทำให้การเจรจาเพื่อทำสนธิสัญญาห้ามการทดลองอาวุธนิวเคลียร์โดยทั่วไปและสมบูรณ์อยู่ในภาวะชะงักงัน แม้ว่าประเทศโลกที่สามจะพยายามผลักดันโดยมีมติเรียกร้องออกมาทุกปี นอกจากนั้นในยุคของประธานาธิบดีเรแกนของสหรัฐฯ ซึ่งมีนโยบายเพิ่มสมรรถภาพทางอาวุธ การเจรจาดังกล่าวมีท่าทีที่จะยืดเยื้อต่อไปอีก เพราะสหรัฐฯ เห็นว่า การหยุดการทดลองจะต้องเชื่อมโยงกับสมรรถนะของประเทศตะวันตกที่จะสามารถรักษากำลังป้องกันของตนไว้และว่าในสถานการณ์ปัจจุบัน การยกเลิกการทดลองโดยสมบูรณ์จะไม่ช่วยลดการคุกคามของสงครามนิวเคลียร์ หรือรักษาเสถียรภาพของดุลทางนิวเคลียร์ไว้ได้เลย⁵

1 The UN Disarmament Yearbook 1976, p.91.

2 Ibid.

3 Ibid., p.109.

4 The UN Disarmament Yearbook 1983, p.209.

5 Ibid., 1982, p.239.

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ของประเทศต่าง ๆ

I. ตั้งแต่ 16 กรกฎาคม ค.ศ.1945 - 5 สิงหาคม ค.ศ.1963

(วันลงนามในสนธิสัญญาห้ามทดลองบางส่วน)

ปี ค.ศ.	สหรัฐอเมริกา		โซเวียต		อังกฤษ		ฝรั่งเศส		จีน		อินเดีย		รวม
	a	u	a	u	a	u	a	u	a	u	a	u	
1945	3	0											3
1946	1	1(1)											2
1947	0	0											0
1948	3	0											3
1949	0	0	1	0									1
1950	0	0	0	0									0
1951	15	1	2	0									18
1952	10	0	0	0	1	0							11
1953	11	0	2	0	2	0							15
1954	6	0	2	0	0	0							8
1955	13	2(1)	4	0	0	0							19
1956	14	0	7	0	6	0							27
1957	26	2	13	0	7	0							48
1958	53	13(2)	26	0	5	0							97
			+33 ^ก										
1959	0	0	0	0	0	0							0
1960	0	0	0	0	0	0	3	0					3
1961	0	9	30	2(1)	0	0	1	1					43
1962	38	50(1)	41	1	0	2	0	1					133
-5 สค. 1963	0	11	0	0	0	0	0	2					13

ตารางที่ 16 (ต่อ)

II. ตั้งแต่ 6 สิงหาคม ค.ศ.1963 - 31 ธันวาคม ค.ศ.1983

ปี ค.ศ.	สหรัฐอเมริกา		โซเวียต		อังกฤษ		ฝรั่งเศส		จีน		อินเดีย		รวม
	a	u	a	u	a	u	a	u	a	u	a	u	
1963	0	14	0	0	0	0	0	1					15
1964	0	29	0	6	0	1	0	3	1	0			40
1965	0	28	0	9	0	1	0	4	1	0			43
1966	0	40	0	15	0	0	5	1	3	0			64
1967	0	28	0	15	0	0	3	0	2	0			48
1968	0	33	0	13	0	0	5	0	1	0			52
1969	0	29	0	15	0	0	0	0	1	1			16
1970	0	30	0	12	0	0	8	0	1	0			51
1971	0	12	0	19	0	0	5	0	1	0			37
1972	0	8	0	22	0	0	3	0	2	0			35
1973	0	9	0	14	0	0	5	0	1	0			29
1974	0	7	0	19	0	1	7	0	1	0	0	1	36
1975	0	16	0	15	0	0	0	2	0	1	0	0	34
1976	0	15	0	17	0	1	0	4	3	1	0	0	41
1977	0	12	0	16	0	0	0	6	1	0	0	0	35
1978	0	12	0	27	0	2	0	7	2	1	0	0	51
1979	0	14	0	29	0	1	0	9	0	0	0	0	53
1980	0	14	0	21	0	3	0	11	1	0	0	0	50
1981	0	16	0	21	0	1	0	11	0	0	0	0	49
1982	0	18	0	31	0	1	0	5	0	0	0	0	55
1983	0	14	0	27	0	1	0	7	0	1	0	0	50
รวม ^ข	729		527		36		120		27		1		1,440

ก. ประมาณการที่แอบทดลอง

ข. จำนวนรวมที่ทดลองเป็นการประมาณการ ซึ่งไม่จำเป็นว่าจะต้องเท่ากับผลรวมในแต่ละปี

SOURCE: SIPRI Yearbook 1975 and 1984, p.510, p.60.

ในปัจจุบัน จากตารางที่ 16 เราจะพบว่า อัตราการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ ไม่ได้ลดลงแต่อย่างใด เพียงแต่ประเทศที่เป็นภาคีสันติสัญญาห้ามการทดลองบางส่วนนั้นได้ เลี่ยง มาทำการทดลองใต้ดินแทน นอกจากนี้ ยังมีประเทศที่มีศักยภาพทางนิวเคลียร์ใหม่ ๆ ที่ ไม่ได้ เป็นภาคีในสนธิสัญญานี้ทำการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ของตนเองด้วย ซึ่งเป็นข้อชี้ให้เห็น ถึงการขาดความเท่าเทียมและไม่ต้องการตามเจตนารมณ์ของสนธิสัญญาที่ต้องการให้ลดการทดลองลง

จากข้อจำกัดต่าง ๆ ดังกล่าว ประกอบกับความต้องการระบบการควบคุมระหว่าง ประเทศที่มีประสิทธิภาพ และความขัดแย้งในความเห็น เรื่องการเข้าร่วมของประเทศนิวเคลียร์ อื่น ๆ ทำให้การเจรจาอยู่ในภาวะชะงักงัน ซึ่งคงไม่อาจคลี่คลายได้ในระยะเวลาอันสั้น

3.12. การห้ามติดตั้งอาวุธในอวกาศ

ในปี ค.ศ. 1957 สหรัฐฯ และพันธมิตรได้ เสนอมาตรการการลดอาวุธ เป็นบางส่วน ในคณะอนุกรรมการของคณะกรรมการลดอาวุธ ซึ่งหนึ่งในข้อเสนอดังกล่าว เกี่ยวกับการตั้ง คณะกรรมการด้านเทคนิค เพื่อศึกษาการวางโครงการระบบการตรวจตรา เพื่อประกันว่า การส่ง วัตถุขึ้นไปในอวกาศจะ เป็นไป เพื่อวัตถุประสงค์ในทางวิทยาศาสตร์และสันติภาพ เท่านั้น ¹ ซึ่ง ต่อมาสมัชชาได้ยอมรับ เป็นแนวทางหนึ่งของสหประชาชาติในการลดอาวุธ ²

ในปีถัดมา ทั้งสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียตได้ให้ความสนใจในเรื่องการใช้อวกาศ ในทางสันติ เช่นเดียวกัน โดยสหรัฐฯ เสนอให้มีการร่วมมือกันในระหว่างประเทศในเรื่อง อวกาศภายนอก และสหภาพโซเวียต เสนอการห้ามใช้อวกาศภายนอก เพื่อวัตถุประสงค์ในทางทหาร และให้ร่วมมือกันระหว่างประเทศเพื่อศึกษาอวกาศภายนอก ³ ซึ่งได้นำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการ เฉพาะกิจว่าด้วยการใช้อวกาศภายนอกในทางสันติ ⁴ ในปี ค.ศ. 1960 สหรัฐฯ ได้เสนอให้ห้าม

¹ Official Records of the Disarmament Commission, Supplement for January to December 1956, Document DC/113, annex 5 (DC/SC 1/66).

² Resolution 1148 (XII) on 14 November 1957.

³ Official Records of the General Assembly, 13th Session, Annexes, agenda item 60.

⁴ Resolution 1348 (XIII) on 13 December 1958.

การส่งพาหนะอวกาศที่ติดตั้งอาวุธทำลายล้างร้ายแรงขึ้นไปไว้ในอวกาศ โดยเสนอให้เป็นส่วนหนึ่งในแผนงานลดอาวุธโดยทั่วไปและสมบูรณ์ แต่เป็นการเสนอหลังจากที่สหภาพโซเวียตถอนตัวออกจากคณะกรรมการสืบทอด* เนื่องมาจากวิกฤตการณ์ ยู 2 แล้ว ข้อเสนอดังกล่าวจึงไม่ได้รับการพิจารณา¹

ในปี ค.ศ. 1963 เม็กซิโกได้เสนอรายงานเค้าโครงร่างของสนธิสัญญาเพื่อห้ามการติดตั้งอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธทำลายล้างร้ายแรงอื่น ๆ ในอวกาศและวงโคจรรอบโลก² ซึ่งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตได้เห็นชอบด้วยกับข้อเสนอดังกล่าวโดยแถลงสนับสนุนในสมัชชา³ และสนับสนุนร่างมติของเม็กซิโกเรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ ละเว้นจากการติดตั้งอาวุธในอวกาศ⁴ นอกจากนี้สหภาพโซเวียตยังได้เสนอร่างปฏิญญาว่าด้วยหลักกฎหมายควบคุมกิจกรรมของรัฐในการสำรวจและใช้อวกาศภายนอกซึ่งได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์⁵

หลังจากนั้นสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตได้หารือกันในคณะกรรมการว่าด้วยการใช้อวกาศภายนอกในทางสันติ และสมัชชาซึ่งสามารถตกลงร่างสนธิสัญญาว่าด้วยหลักควบคุมกิจกรรมของรัฐในการสำรวจและใช้อวกาศภายนอกในทางสันติ รวมทั้งดวงจันทร์และ เทหวัตถุบนท้องฟ้าได้ในปี ค.ศ. 1967 ซึ่งได้รับการเชิญชวนจากสมัชชาให้ประเทศสมาชิกลงนาม⁶

*โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 2 หัวข้อ 2.2.7.

¹ Official Records of the Disarmament Commission, Supplement for January to December 1960, Document DC/154.

² Ibid., Supplement for January to December 1963, Document DC/208, annex 1, ENDC/98.

³ The UN and Disarmament 1945-1970, p.176.

⁴ Resolution 1884 (XVIII) on 17 October 1963.

⁵ Resolution 1962 (XVIII) on 13 December 1963.

⁶ Resolution 2222 (XXI) on 14 December 1966.

หลังจากนั้นเป็นต้นมา ความสนใจเรื่องการลดอาวุธในอวกาศก็ไม่ได้รับการกล่าวขวัญถึงอีก แม้ว่าในเอกสารสุดท้ายของการประชุมสมัชชาวาระพิเศษว่าด้วยการลดอาวุธครั้งที่ 1 จะระบุให้จัดการประชุมที่เหมาะสมเพื่อทามาตรการซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสนธิสัญญาว่าด้วยหลักการควบคุมกิจกรรมของรัฐในการสำรวจและใช้อวกาศภายนอก รวมทั้งดวงจันทร์และเทหวัตถุอื่น ๆ¹ ก็ตาม

ในปี ค.ศ. 1981 สหภาพโซเวียตได้เป็นผู้ริเริ่มการลดอาวุธในอวกาศขึ้นมาใหม่ โดยเสนอให้สมัชชาจัดทำความตกลงกันเพื่อห้ามการติดตั้งอาวุธไม่ว่าชนิดใด ๆ ในอวกาศ นอกเหนือจากคำนิยามของคำว่า อาวุธทำลายล้างร้ายแรง โดยชี้ว่า อันตรายของอำนาจทางทหารในอวกาศยังคงมีอยู่และนับวันจะทวีขึ้นเรื่อย ๆ² ในขณะที่สหรัฐฯ ใจมตีว่าสหภาพโซเวียตเป็นประเทศเดียวที่มีระบบอาวุธสำหรับทำลายล้างดาวเทียมในอวกาศ³ ส่วนประเทศโลกที่สามยังไม่แสดงปฏิกิริยาใด ๆ

ในปีถัดมาสหภาพโซเวียต เน้นความต้องการของคนในการจัดทำความตกลงดังกล่าว ซึ่งประเทศโลกที่สามแสดงท่าทีสนับสนุนและได้เสนอให้จัดตั้งกลุ่มทำงานเฉพาะกิจ (Ad Hoc Working Group) ขึ้นเพื่อหาทางเจรจากันจัดทำความตกลงดังกล่าว⁴ แต่สหรัฐฯคัดค้านด้วยเห็นว่าเป็นการก่อนเวลาจนเกินไป และชี้ว่าทางออกที่ดีที่สุดคือ พิจารณากันโดยไม่เป็นทางการนอกคณะกรรมการลดอาวุธ⁵ นอกจากนี้สหรัฐฯยังชี้ว่า ความตกลงเดิมที่มีอยู่ก็เพียงพอแล้วสำหรับการป้องกันการแข่งขันทางอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธทำลายล้างร้ายแรงในอวกาศ และว่าในขั้นแรกควรหาทางทำความตกลงกันในปัญหาของการห้ามติดตั้งระบบต่อต้านดาวเทียมในอวกาศ

¹ Final Document, para.80.

² A/36/192.

³ The UN Disarmament Yearbook 1981, p.268.

⁴ Ibid., 1982, p.370.

⁵ Official Records of the General Assembly, Twelfth Special Session, Supplement No.2 (A/S-12/2) and Supplement No.27 (A/37/27).

เสียก่อน¹ และแสดงความคิดเห็นว่า เครื่องมือทางทหารบางอย่างมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อการป้องกันและรักษาความมั่นคงเท่านั้น²

ในปี ค.ศ. 1983 สหรัฐฯ ได้เห็นว่า กิจกรรมบางอย่างในอวกาศของตนมีความสำคัญต่อความมั่นคงและพันธมิตรของตนมาก และยังมีเงื่อนไขที่เหมาะสมในการเจรจาเพื่อการดังกล่าว³ ในขณะที่สหภาพโซเวียตโจมตีสหรัฐฯว่า กำลังพัฒนาระบบต่อต้านจรวดแบบใหม่ โดยจะนำไปติดตั้งในอวกาศ ซึ่งจะก่อให้เกิดการแข่งขันทางอาวุธในอวกาศ และได้เรียกร้องให้สหรัฐฯหันมาเจรจากับตน⁴ ส่วนประเทศโลกที่สามก็ได้มีความตื่นตัวขึ้นในปีนั้น โดยเห็นว่าทุกประเทศต่างมีส่วนในเรื่องดังกล่าว เพราะเป็นผลประโยชน์โดยตรงที่จะประกันว่าการใช้อวกาศภายนอกเหนือดินแดนของรัฐตนจะไม่เป็นเรื่องการทหารซึ่งจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ตน และการกระทำดังกล่าวจะเป็นการทำลายเจตนารมณ์ของสนธิสัญญาว่าด้วย หลักการควบคุมกิจกรรมของรัฐในการสำรวจและใช้อวกาศภายนอกในทางสันติ รวมทั้งดวงจันทร์และเทหวัตถุบนท้องฟ้าที่ระบุให้ใช้และสำรวจอวกาศเพื่อจุดประสงค์ในทางสันติ เท่านั้น⁵

ความจริง ตามด้วยหวัชกรแล้ว การที่สหรัฐฯ นำอาวุธทำลายชีพนาอาวุธตามโครงการ Star War ขึ้นไปติดตั้งในวงโคจรของโลกนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ผิดแต่ประการใด เพราะไม่ใช่อาวุธทำลายล้างร้ายแรงตามที่บัญญัติไว้ในสนธิสัญญา และไม่ได้นำไปติดตั้งไว้บน เทหวัตถุบนท้องฟ้าแต่อย่างใด แต่หากคำนึงถึงเจตนารมณ์ของสนธิสัญญา ซึ่งต้องการให้ใช้อวกาศภายนอกในทางสันติแล้ว ก็นับว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะเป็นการขยายการแข่งขันทางอาวุธในอวกาศ ซึ่งเอกสารสุดท้ายได้ระบุให้ห้ามมาตรการเพื่อป้องกันไว้ และเมื่อคำนึงถึงลักษณะอาวุธซึ่งใช้ออกด้วยลำแสงเลเซอร์ ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาทางวิทยาการที่สร้างอาวุธทำลายแบบใหม่ ซึ่งยังไม่เคยมีการกล่าวถึงมาก่อนด้วย

1 The UN Disarmament Yearbook 1982, p.372.

2 Ibid., p.378.

3 The UN Disarmament Yearbook 1983, p.322.

4 Ibid., p.323.

5 Ibid.; and Official Records of the General Assembly, 33rd Session, Plenary Meetings, 5th - 33rd and 97th Meetings.

ในปัจจุบันความขัดแย้งดังกล่าวยังคงปรากฏอยู่และไม่สามารถจะตกลงกันได้ เพราะ
สหรัฐายังคงยืนยันความเห็นเดิมว่ายังไม่ถึงเวลาเหมาะสม แม้ว่าจะมีเสียงเรียกร้องจาก
ประเทศต่าง ๆ อย่างมากมายก็ตาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย